

**REPTES PER A L'EDUCACIÓ
DEL SEGLE XXI:
EL PROPÒSIT DE
L'EDUCACIÓ**

Marta Perich Pallaruelo

Modalitat: recerca

Francisco Esteban Bara

12 crèdits

6 crèdits Educació Primària

Treball de Fi de Grau

Índex

Resum i paraules clau	3
Introducció	6
Objectius	8
Marc teòric.....	9
Metodologia i tècniques de recollida de dades.....	29
Presentació dels resultats	33
Discussió	43
Conclusions.....	50
Prospectiva i limitacions	53
Referències	55
Annexos	58

Resum i paraules clau

El segle XXI està capgirant la manera com entenem les societats, les relacions i, per descomptat, l'educació. Aquest segle planteja reptes claus per l'educació: desigualtats, globalització, canvi climàtic... i, el més important: el replantejament del propòsit de l'educació. És essencial definir l'objectiu de l'educació per saber quin camí hem de prendre i subordinar les nostres pràctiques educatives a aquest fi.

Després d'una anàlisi d'autors i d'entrevistes a experts, s'han trobat tres grans finalitats de l'educació del segle XXI. La més destacada és "despertar l'interès per col·laborar per un món més just i conviure al món". En un segle multicultural, accelerat i amb pobresa, la finalitat més clara hauria de ser despertar l'anhel en els infants de lluitar per un món més just, en què es convisqui en pau i respecte.

La segona finalitat és "aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements". Aquesta finalitat és debatuda pels autors: alguns la consideren important per lluitar contra la societat capitalista, però d'altres creuen que és obsoleta al segle XXI. Tanmateix, aprendre coneixements pot ser també una eina per arribar a una darrera finalitat: "despertar la capacitat crítica dels infants i transformar la realitat".

La tercera finalitat és "humanitzar l'individu". Aquesta finalitat es refereix a destacar els elements que configuren la bondat humana, l'autonomia, i la construcció de la pròpia identitat i d'un projecte de vida digne i respectuós.

Tot i que els entrevistats no la subratllen, la finalitat "d'aprendre a fer" o d'assolir competències per a la vida i tenir aprenentatges rellevants i amb sentit és també molt destacada per alguns autors.

Cal destacar que ha sigut difícil delimitar les finalitats de l'educació, i seria interessant definir pocs objectius perquè l'educació no perdi de vista el seu fi i no abasti més objectius dels que pot.

"educació; finalitat; conviure; transmissió; humanitzar"

El siglo XXI está cambiando la manera como entendemos las sociedades, las relaciones y, por supuesto, la educación. Este siglo plantea retos claves: desigualdades, globalización, cambio climático... y, el más importante: el replanteamiento del propósito de la educación. Es esencial definir el objetivo de la educación para saber qué camino tomar y subordinar nuestras prácticas educativas a este fin.

Tras un análisis de autores y entrevistas a expertos, se han encontrado tres finalidades de la educación del siglo XXI. La más destacada es "despertar el interés por colaborar por un mundo más justo y convivir en el mismo". En un siglo multicultural, acelerado y con pobreza, la finalidad más clara debería ser despertar el anhelo en los niños de luchar por un mundo justo, en que se conviva en paz y respeto.

La segunda finalidad es "aprender la historia del mundo, sus lenguas y lenguajes y transmitir conocimientos". Esta finalidad es debatida por los autores: algunos la consideran importante para luchar contra el capitalismo, pero otros creen que está obsoleta en el siglo XXI. Sin embargo, aprender conocimientos puede ser también una herramienta para llegar a una última finalidad: "despertar la capacidad crítica y transformar la realidad".

La tercera finalidad es "humanizar el individuo". Esta se refiere a destacar los elementos que configuran la bondad humana, la autonomía, y la construcción de la identidad y de un proyecto de vida digno y respetuoso.

Aunque los entrevistados no la subrayan, la finalidad "aprender a hacer" o adquirir competencias para la vida y tener aprendizajes relevantes y con sentido es también muy destacada por algunos autores.

Cabe destacar que ha sido difícil delimitar los fines de la educación, y sería interesante definir pocos objetivos para que la educación no pierda de vista su fin y no abarque más objetivos de los que puede.

“educación; finalidad; convivir; transmisión; humanizar”

The 21st century is changing the way we understand societies, relationships and, of course, education. This century poses key challenges for education: inequalities, globalization, climate change... and, most importantly, rethinking education's purpose. It is essential to define education's objective to understand which path we should take and subordinate our education practices to that.

After an analysis of authors and interviews, three major purposes of 21st century education have been found. The most highlighted one is "to awaken the interest in collaborating for a fairer world and coexisting in it". In a multicultural, accelerated and unequal century, the clearest goal should be to awaken children the yearning to fight for a fairer world, in which they live together peacefully and respectfully.

The second purpose is "to learn the history of the world, its languages and languages and transmit knowledge". This purpose is debated by the authors: some consider it important to fight against capitalism, but others believe that it is obsolete in the 21st century. However, learning knowledge can also be a tool to achieve a final purpose: "awaken children's critical view and transform the reality".

The third purpose is to "humanize the individual." This purpose refers to highlighting the elements which make humans good, the autonomy, and the construction of one's own identity and a project of dignified and respectful life.

Although the interviewees do not underline it, the purpose "learning to do", or achieving competencies for the life and having relevant and meaningful learning experiences is also very important for some authors.

It should be noted that it has been difficult to define the purposes of education, and it would be interesting to define a few goals so that education does not lose its purpose and does not try to reach more goals than it can.

“education; purpose; coexist; transmission; humanize”

Introducció

“L’educació és l’arma més poderosa que tenim per canviar el món”, va dir Nelson Mandela. És ben cert que l’educació transforma el món però: de quina manera ho ha de fer? Algunes persones, com John F. Kennedy, comenten que: “L’educació ha de fer avançar el coneixement i la veritat”, mentre que d’altres, com Herbert Spencer, creuen que: “l’educació no és el coneixement sinó l’acció”. O potser, com diu William Butler Yeats: “l’educació no és emplenar un cubell si no encendre un foc” (Lifeder, 2017).

El Treball de Fi de Grau que presento a continuació resol un dels dubtes més recurrents de la meva formació com a mestra i com a persona, així com també una de les preguntes més fonamentals de la història del pensament. Espero que la reflexió i l’anàlisi que m’aporti el treball m’ajudin a entendre amb més profunditat una de les preguntes que, ara mateix, tinc més necessitat de respondre: quin és l’objectiu de l’educació del segle XXI?

Des de fa molt de temps em plantejo com ha de ser l’escola de qualitat, de quina manera hem de presentar els aprenentatges als alumnes perquè siguin idonis, o quin caràcter han de tenir els mestres per ser els millors acompanyants. La motivació per fer el meu treball era poder solucionar alguns d’aquests dubtes per després poder-los aplicar en el meu futur professional en l’àmbit educatiu.

Vaig pensar, en un principi, en realitzar un Treball de Fi de Grau sobre com havia de ser l’escola ideal, els continguts o la metodologia ideals. Malgrat tot, aviat em vaig adonar que totes aquestes preguntes n’engloben una de més àmplia: la finalitat de l’educació. Molts experts han parlat d’això abans, però jo vull concretar aquesta finalitat en el segle XXI, que és un segle de molts canvis i que planteja molts reptes.

Penso que un cop hagi entès la resposta amb més profunditat em serà més fàcil anar desfilant a les característiques que han de tenir les metodologies, els continguts, els mestres o les escoles ideals. Quan hagi entès quin és el propòsit i el perquè de l’educació podré entendre la resta de factors que ocupen el fet d’educar.

El propòsit de l'educació ha estat estudiat per molts pensadors, pedagogs, psicòlegs, mestres, etc. durant molt de temps. Tot i això, cal veure la finalitat de l'educació amb una perspectiva contextual. El segle XXI és l'inici d'una nova etapa històrica, i per això potser cal que l'educació faci un replantejament del seu propòsit.

A mi m'agradaria, per una banda, veure la visió que tenen les institucions educatives oficials com la UNESCO, el Govern d'Espanya o la Generalitat de Catalunya i estudiar també alguns pensadors que parlen sobre les finalitats de l'educació al segle XXI. D'altra banda, m'agradaria contrastar aquest marc teòric amb les opinions de la meua mostra de dos referents educatius: un acadèmic i un mestre. Ho faig així perquè penso que és important veure l'educació des d'un vessant més teòric i hermenèutic com també des d'un vessant més pràctica de la vida a l'aula.

És cert que hi ha molts tipus de corrents educatius, però a mi m'agradaria trobar aquelles característiques bàsiques i mínimes que l'educació ha de perseguir en el segle XXI, independentment del corrent educatiu que es defensi.

Espero que la reflexió i l'anàlisi que faré amb aquest treball m'ajudi a entendre millor la complexitat d'aquesta pregunta i a formar-me una opinió crítica i pròpia. Espero també que el treball m'aporti un aprenentatge significatiu que pugui aplicar al llarg de la meua vida i espero, sobretot, gaudir investigant i parlant amb persones referents del món educatiu.

Objectius

Divideixo els objectius d'aquest Treball de Fi de Grau en dos grups: l'objectiu generals i els específics.

L'objectiu general del treball és el següent:

- Conèixer l'opinió sobre la finalitat de l'educació del segle XXI segons dos referents en l'educació: un acadèmic i un mestre.

D'objectius específics n'hi ha tres:

- En primer lloc, determinar els objectius comuns que ha de tenir l'educació del segle XXI segons l'opinió d'experts i mestres.

- En segon lloc, conèixer i classificar la producció bibliogràfica referida a les finalitats de l'educació.

- Per acabar, reflexionar i formar una opinió crítica després de la recollida de dades i l'anàlisi documental.

Marc teòric

“Els dos dies més importants de la nostra vida són el dia que naixem i el dia que descobrim per què”, diu Mark Twain. Les finalitats de la vida -si és que cal tenir una finalitat- és quelcom molt debatut, estudiat i repensat des de tots els àmbits humanistes, personals, socials o culturals.

Les finalitats i els objectius són allò que ens ajuda a trobar el nostre camí i a conèixer el destí del nostre viatge. Per exemple, imaginem que tenim uns dies de festa i no sabem on volem anar de vacances. Ens estem debatent entre Suècia (seríem molt feliços a la neu però gastariem massa diners) o França (potser no ens sentiríem tan a gust però és més barat). Després de pensar, decidim que la finalitat de les nostres vacances és “la felicitat” i, per tant, triem Suècia. El “com” arribem al nostre destí ha passat a un segon pla: podem arribar en tren, autobús o avió. L’important, doncs, és que tenim clar que l’objectiu de les nostres vacances és “ser feliços”.

Aquesta comparativa ens ajuda a comprendre la importància dels objectius i dels propòsits. En educació, tenir clar el propòsit és la nostra guia per articular tota la resta de metodologies, organitzacions, avaluacions o rols docents.

Partint d’aquesta premissa, en aquest marc teòric analitzarem les principals institucions educatives que ens resolen aquests dubtes, els autors/es que han parlat d’aquests temes i analitzarem també alguns autors/es que contradiuen allò que, en general, s’ha plantejat per a aquest segle.

L’explicació del propòsit de l’educació al llarg del temps necessitaria molt d’espai i una anàlisi molt detallada, i no és el que ens ocupa per aquest treball. En aquest treball, exposarem les finalitats de l’educació del segle XXI, perquè és el segle en què vivim, i perquè és un segle que planteja molts canvis i reptes.

Tal com diu Delval (1990) les finalitats de l’educació no són eternes ni tampoc independents del context social. L’educació, per tant, ha d’estar lligada a la societat que educa (p. 88). Per això, és urgent replantejar el propòsit de l’educació del segle XXI. Perquè educació i societat van íntimament lligades i, per tant, si la societat canvia, també ho ha de fer l’educació.

El segle XXI és un segle caracteritzat pel canvi, la complexitat i la paradoxa. En primer lloc, el progrés tecnològic i la manera com accedim a la informació han patit un canvi exponencial. Actualment hi ha 3.500 milions d'usuaris a tot el planeta que utilitzen internet i que, per tant, tenen ple accés al coneixement. A més, en els darrers quinze anys s'ha creat més informació que en tota la història de la humanitat. Això implica que hem de canviar la idea sobre com gestionem el coneixement i fins i tot com gestionem la privacitat pròpia. La revolució tecnològica està afectant tota la societat; fins i tot als llocs de treball existents: la majoria sent substituïts per tecnologies i s'han creat nous llocs de treball que fa deu anys no hauríem ni imaginat que podrien existir (Vallory, 2016, p. 2).

En el segle XXI, a més, els índexs mundials de pobresa s'han reduït gràcies al creixement econòmic però han crescut, en canvi, les desigualtats, l'exclusió i la violència. Ens hem adonat que el model de producció econòmica que hi ha actualment és insostenible, i que promou l'escalfament global i la degradació del medi ambient. Per acabar, el món globalitzat en què vivim ajuda i alhora dificulta les relacions entre diferents nacions i cultures (UNESCO, 2016, p. 3). Vivim en un món complex, multicultural i tecnificat i l'heterogeneïtat de l'alumnat és cada vegada més creixent (Martínez-Otero, 2007, p. 8).

Per acabar, el mercat laboral també està canviant. En el segle XXI el 65% dels infants que ara estan estudiant acabaran fent feines que no s'han inventat encara, i tindran entre 15 i 20 treballs diferents durant les seves vides laborals. El Fòrum Mundial d'Economia informa que la creativitat serà una de les tres competències més demandades al voltant del 2020 i que la intel·ligència emocional, que mai havia estat ni en les 10 competències més demandades serà l'any 2020 la sisena competència més demandada (Whiteley, 2016).

La UNESCO és una de les entitats que treballa per a la promoció de l'educació i la cultura a tots els països. Jacques Delors, president de la comissió Europea (1985-1995), va presidir la comissió Internacional sobre l'educació per al segle XXI i va preparar un informe per a la UNESCO en què es van donar grans pautes sobre com havia de ser el món educatiu del segle XXI. Aquest informe assenta les seves bases en l'informe Faure (1972): "Aprendre a ser", també publicat per la UNESCO.

L'informe de Jacques Delors: "Educació: hi ha un tresor amagat a dins" ha sigut fonamental per assentar les bases del nou concepte d'educació del segle XXI. Segons aquest informe, l'educació ha de jugar un paper fonamental en el desenvolupament continuat de les persones i de les societats. La finalitat de l'educació és propiciar un procés d'enriquiment de coneixements i d'habilitats que sigui permanent, per aconseguir el desenvolupament personal de les persones i, consegüentment, unes relacions positives entre individus, grups i nacions (Delors, 1996, p. 10).

En aquest informe es posa un gran èmfasi en l'educació al llarg de la vida i en el propòsit de l'educació en quatre grans finalitats. Segons l'informe Delors (1996), les quatre grans finalitats de l'educació són: aprendre a ser, aprendre a conèixer, aprendre a fer i aprendre a viure. Cal equilibrar aquests quatre àmbits d'aprenentatge i donar-los el mateix pes per tal d'assolir el propòsit educatiu del segle XXI (Delors, 1996, p. 34). Expliquem els quatre àmbits a continuació:

- **Aprendre a ser.** Aquest pilar té a veure amb el nostre desenvolupament individual i el sentit que li donem a la vida. L'educació ha de fer florir la personalitat i permetre que es creixi amb autonomia, criteri i responsabilitat personal. Per això, no es poden menysprear les possibilitats de l'individu: memòria, raonament, capacitats físiques, aptituds per comunicar... L'educació ha de fomentar valors cívics, coneixements, criteri i habilitats socials per viure plenament la condició humana (Delors, 1996, p. 34).
- **Aprendre a conèixer.** Aquest pilar es refereix a incorporar el sentit que hem donat a l'experiència i a fer-la créixer al llarg de la vida. L'educació ha de combinar una cultura general i àmplia amb la possibilitat de profunditzar els coneixements en un petit nombre de matèries. Això suposa tenir la capacitat d'aprendre al llarg de la vida, aprendre a aprendre, aprendre a adquirir i construir coneixement i aprendre a desplegar de manera integral el potencial psico-social, afectiu i físic (Delors, 1996, p. 34).
- **Aprendre a fer.** Aquest pilar té a veure amb l'experiència més vinculada a la creació i a la transformació física de l'entorn. Per tant, no és només

adquirir una qualificació professional, sinó adquirir competències que capacitin l'individu a fer front a les situacions que li presenti la vida, a saber afrontar situacions complexes, participar en la societat del coneixement i saber treballar en equip (Delors, 1996, p. 34).

- Aprendre a conviure. Aquest pilar és el que ens possibilita la vida en comú. Cal desenvolupar la comprensió de l'altre, la percepció de les formes d'interdependència -fer projectes comuns, preparar-se per tractar conflictes- i respectar els valors de comprensió mútua, pau, drets humans, igualtat de gènere, principis democràtics, respecte, desenvolupament sostenible i entesa intercultural (Delors, 1996, p. 34).

En general, l'educació ha anat molt enfocada a “conèixer”. Tot i això, l'informe planteja que la finalitat de l'educació va molt més enllà: els infants han d'aprendre també a ser, fer i conviure junts perquè l'educació compleixi el seu fi. Si l'educació equilibra aquests quatre àmbits, aleshores no és instrumentista o al servei de tercers. Si l'educació equilibra aquests quatre pilars, es torna final i al servei dels seus propis valors: dóna vides amb sentit i permet una vida en comú amb respecte i dignitat (Vallory, 2016, p. 1).

Aquestes competències han de millorar les expectatives vitals dels infants perquè siguin ciutadans i ciutadanes lliures i responsables amb capacitat per donar resposta als reptes globals i de transformar la societat (Escola Nova, 2017).

A banda de l'informe Delors, la UNESCO va treure el 2016 l'informe “Repensar l'educació: vers un bé comú mundial?” Aquest informe es nodreix dels anteriors, ja citats i proposa considerar l'educació com una empresa social col·lectiva en un món complex; en altres paraules: l'educació com un bé comú essencial. L'informe està inspirat en una visió humanista de l'educació basada en el respecte per la vida i la dignitat humanes, la igualtat de drets, la justícia social, la diversitat cultural, la solidaritat internacional i la responsabilitat compartida per a un futur sostenible (UNESCO, 2016, p. 90).

Repensar l'educació (2016), diu que el propòsit educatiu “ha de ser reconsiderat d'acord amb una visió renovada del desenvolupament humà i social sostenible que sigui tant equitatiu com viable”, basada “en principis de

respecte per la vida i la dignitat humanes, la igualtat de drets i la justícia social, el respecte per la diversitat cultural i la solidaritat internacional i la responsabilitat compartida”. Aquest informe, doncs, reivindica l’educació per promoure la dignitat, la capacitat i el benestar de la persona humana en relació amb els altres i amb la natura (UNESCO, 2016, p. 16).

La UNESCO no és l’única entitat que ha parlat de les finalitats de l’educació. El Govern d’Espanya també exposa a les seves lleis d’educació les finalitats d’aquesta. Segons la Ley Orgánica de Educación 2/2006, 3 de maig, el sistema educatiu espanyol s’orientarà a l’obtenció de les següents finalitats:

a. El ple desenvolupament de la personalitat i de les capacitats dels alumnes.

b. L’educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i en la igualtat de tracte i no discriminació de les persones amb discapacitat.

c. L’educació en l’exercici de la tolerància i de la llibertat dins dels principis democràtics de convivència, així com en la prevenció de conflictes i la resolució pacífica d’aquests.

d. L’educació en la responsabilitat individual i en el mèrit i esforç personal.

e. La formació per a la pau, el respecte als drets humans, la vida en comú, la cohesió social, la cooperació i solidaritat entre els pobles així com l’adquisició de valors que propicien el respecte als éssers vius i al medi ambient, en particular al valor dels espais forestals i el desenvolupament sostenible.

f. El desenvolupament de la capacitat dels alumnes per regular el seu propi aprenentatge, confiar en les seves aptituds i coneixements, així com per desenvolupar la creativitat, la iniciativa personal i l’esperit emprenedor.

g. La formació en el respecte i reconeixement de la pluralitat lingüística i cultural d’Espanya i de la interculturalitat com un element enriquit de la societat.

h. L'adquisició d'hàbits intel·lectuals i tècniques de treball, de coneixements científics, tècnics, humanístics, històrics i artístics, així com el desenvolupament d'hàbits saludables, l'exercici físic i l'esport.

i. La capacitat per a l'exercici d'activitats professionals.

j. La capacitat per a la comunicació en la llengua oficial i cooficial i, si s'escau, en una o més llengües estrangeres.

k. La preparació per a l'exercici de la ciutadania i per a la participació activa en la vida econòmica, social i cultural, amb actitud crítica i responsable i amb capacitat d'adaptació a les situacions canviants de la societat del coneixement.

Pel que fa a la Generalitat de Catalunya, els objectius que es plantegen estan dividits en etapes: etapa d'infantil, de primària i de secundària. Pel treball que ens ocupa exposarem les finalitats de l'educació en l'etapa d'educació primària (Generalitat de Catalunya, 2009, p.14):

a. Conèixer, valorar i aplicar els valors i les normes de convivència per ser un ciutadà o ciutadana lliure capaç de prendre compromisos individuals i col·lectius, respectar els drets humans i acceptar el pluralisme propi d'una societat democràtica.

b. Tenir consciència del valor del treball individual i col·lectiu i desenvolupar hàbits d'esforç i treball en l'estudi, així com actituds de confiança, amb iniciativa personal, autodisciplina, sentit crític, responsabilitat, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge.

c. Adquirir habilitats per mantenir i millorar el clima de convivència, i per prevenir i resoldre conflictes de manera pacífica tant en l'àmbit familiar com en els àmbits escolar i social.

d. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, facilitar que les nenes i els nens elaborin una imatge de si mateixos positiva i equilibrada i adquireixin autonomia personal, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat; defensar l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida personal i social, sense cap tipus de discriminació.

e. Conèixer i utilitzar de manera apropiada tant la llengua catalana com la llengua castellana i, si escau, l'aranès, així com una llengua estrangera, i desenvolupar hàbits de lectura.

f. Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques, iniciar-se en la resolució de problemes que requereixin la realització d'operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, i ser capaç d'aplicar-les a les situacions de la vida quotidiana.

g. Conèixer, valorar i estimar l'entorn natural, social i cultural més proper, reforçant així el sentiment de pertinença i arrelament al país i la capacitat d'extrapolar aquests coneixements al món en general; comprendre, a partir de l'observació de fets i fenòmens senzills, els principals mecanismes que regeixen aquest entorn per tal de ser capaç de prendre compromisos responsables per mantenir-lo o introduir-hi elements de millora.

h. Utilitzar diferents representacions i expressions artístiques i iniciar-se en la construcció de propostes visuals.

i. Iniciar-se en la utilització per a l'aprenentatge de les tecnologies de la informació i la comunicació, seleccionar i valorar la informació rebuda o aconseguida per mitjà de les tecnologies de la informació i de la comunicació.

j. Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en la manera de relacionar-se amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol mena i als estereotips sexistes.

k. Aplicar, en contextos diversos, els diferents coneixements adquirits i els recursos propis, a fi de resoldre de manera creativa problemes, situacions personals i necessitats de la vida quotidiana.

l. Valorar la importància de la higiene i de la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i utilitzar l'educació física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social.

m. Adquirir els elements bàsics d'una correcta educació viària i les actituds de respecte que afavoreixen la prevenció d'accidents de trànsit.

n. Conèixer i valorar el medi natural, així com els animals més propers a l'ésser humà i adoptar comportaments que afavoreixin la seva protecció.

A banda de les institucions oficials, altres autors han parlat de les finalitats de l'educació al segle XXI. Delval (1990) exposa que els objectius de l'educació es poden dividir en tres àmbits: l'àmbit social, l'àmbit intel·lectual i l'àmbit de les actituds i valors. Això, en un llenguatge més planer, és el que ell anomena: el que el subjecte vol aprendre, el que pot aprendre i fer i el que deu aprendre i fer (p. 90). A continuació els expliquem:

- El que el subjecte vol aprendre. L'educació ha de tenir l'objectiu de partir dels interessos espontanis del subjecte perquè es doni l'aprenentatge.
- El que el subjecte pot aprendre i fer. L'educació ha de tenir com a finalitat que els alumnes aprenguin allò que poden en aquell moment, sense forçar o obligar l'infant.
- El que el subjecte deu aprendre i fer. L'educació ha de tenir l'objectiu de permetre que els infants siguin adults autònoms i responsables. Per això, els infants han d'adquirir uns coneixements, habilitats i estratègies que seran imprescindibles per a la vida en comú.

Segons aquest autor, cal donar una visió molt pràctica als objectius: per exemple, les actituds i valors s'han de viure i no explicar (Delval, 1990, p. 95). Això és el que altres autors en denominen "competències".

Segons Delval (1990), l'educació també ha d'alliberar l'infant i donar-li instruments perquè entengui i pugui transformar la seva realitat física i social. Per a fer això, com altres autors ja comenten, cal proporcionar una educació integrada que parteixi de problemes i no de matèries. La finalitat de l'educació és estimular el pensament crític i aprendre a reflexionar amb llibertat sobre les coses per poder transformar el món, sense reproduir allò que altres ja saben (p. 91).

El segle XXI és, tal com hem dit, un segle molt canviant. Per això, cal una societat oberta i uns ciutadans i ciutadanes amb papers actius. L'educació ha de permetre aquesta mobilitat social i ha de tenir l'objectiu de formar infants amb capacitat per prendre la iniciativa i per comprendre i transformar el seu món. És important que els infants tinguin un paper social actiu i que s'atreveixin

a crear per transformar la seva realitat en lloc de ser persones consumidores i dependents de les decisions dels altres (Delval, 1990, p. 101).

En definitiva, Delval (1990) exposa que l'educació ha de contribuir al desenvolupament psicològic i social de l'individu per tal que sigui una persona adulta integrada a la societat i que contribueixi en l'activitat col·lectiva. L'educació ha de promoure també el desenvolupament de la intel·ligència i les capacitats cognitives dels infants, per tal que puguin interpretar la seva realitat. A més, l'educació ha d'impulsar la comunicació entre els infants, per tal que interaccionin i cooperin. Per altra banda, l'educació ha d'ajudar l'infant a adquirir els elements essencials de la cultura humana: a familiaritzar-se amb la història de l'espècie humana, les seves produccions artístiques o la tecnologia (p. 95).

Un altre autor conegut per parlar de les finalitats de l'educació és Eduard Vallory, president del Centre UNESCO de Catalunya. Vallory (2016) resumeix els dos informes de la UNESCO, i explica que l'objectiu final de l'educació és que tots els infants puguin gaudir d'experiències d'aprenentatge empoderadores i rellevants que permetin desenvolupar el seu projecte de vida amb dignitat, sentit i benestar. Això ha de ser possible per a tots els infants, independentment de les seves experiències o rerefons familiars i socials (Vallory, 2016, p. 1).

El propòsit de l'escola, doncs, és el desenvolupament de competències per la vida per poder donar resposta als reptes individuals i col·lectius. Els quatre pilars que proposa la UNESCO han de tenir el mateix pes en l'acció educativa i han d'afavorir un propòsit educatiu competencial. Tot i això, les competències no s'han d'enfocar segons el propòsit utilitarista, sinó per oferir una formació integral i humanista. L'escola ha de ser la pròpia vida, i no una preparació per a la vida (Vallory, 2016, p. 1).

Tal com ja dèiem al principi, la finalitat de l'educació és oferir competències per a la vida i donar resposta als reptes de la societat d'avui. Vallory (2016) exposa que els reptes són els següents: el desenvolupament sostenible, la intolerància i violència, la pobresa, la desigualtat de gènere i el canvi tecnològic exponencial. Tot això requereix capacitat de resoldre problemes, pensament crític i creativitat (p. 3).

Segons Vallory (2016), durant moltes dècades, l'escola i la universitat han imaginat que el coneixement s'ha de transmetre. Per això, la funció dels alumnes era escoltar, llegir, exercitar i reproduir. Però Vallory creu que l'aprenentatge ha de ser al llarg de tota la vida. Per tant, no es podran generar aprenents autònoms si la funció dels estudiants ha sigut sempre rebre el coneixement que algú altre té. Per poder aprendre al llarg de la vida cal que l'educació permeti aplicar el coneixement a l'experiència; és a dir, aprendre competències -habilitats, actituds, valors, informacions...- que ens permetin aplicar allò que ja sabem als reptes que ens anem trobant a la vida.

Contraposada a aquesta visió hi ha la idea de l'educació com un servei: com millor educació tingui el meu fill, millor li anirà; i com pitjor sigui la del veí, millor per al meu fill perquè tindrà menys competència. És a dir, que el nostre èxit depèn del fracàs dels altres. Per això "Repensar l'educació" (2016) comenta que hem d'entendre l'educació com un bé comú: si millorem l'educació de tots els infants, això beneficiarà a tota la societat. És la raó també que l'escola hagi de ser inclusiva: perquè en aquestes escoles hi haurà infants que no es preocupin només del seu interès sinó que vulguin resoldre conjuntament reptes comuns (Vallory, 2016).

Així també ho descriu Peña-López (2016): l'educació és un bé comú, del col·lectiu i, per això, va molt més enllà de la suma dels impactes individuals de cada infant. L'educació com a bé comú té un impacte en la societat, en la sostenibilitat, en l'economia... Per això, l'educació ha de tenir com a objectius alimentar la indagació, la curiositat, l'esperit crític, la creativitat i el compromís social.

Irina Bokova (2016) explica que el propòsit de l'educació ha de tenir una visió holística, superant la dicotomia entre aspectes cognitius, emocionals i ètics. El segle XXI és un moment de transformacions molt profundes, i per això l'educació necessita noves formes, que promoguin les competències que necessita la societat d'avui i de demà. Per això, la finalitat de l'educació va més enllà de l'alfabetització i l'aritmètica. Cal que l'educació fomenti nous entorns d'aprenentatge i nous enfocaments per assolir més justícia, equitat social i solidaritat global. Segons Bokova (2016) l'educació hauria de tenir una visió humanista i unir diverses dimensions: social, econòmica i mediambiental

Però, què és la visió humanista de l'educació? Segons Bokova (2016), l'humanisme vol dir oposar-se activament a la violència, la intolerància, la discriminació i l'exclusió. Això aplicat a l'educació vol dir anar més enllà d'una educació utilitària i tenir una visió oberta i flexible sobre l'educació: que l'educació duri i ocupi tota la vida, perquè tothom descobreixi el seu potencial i traci un futur sostenible i una vida en dignitat.

Martha Nussbaum (2015) sosté la idea d'educació com a possibilitat de llibertat i, per això, assenyala tres capacitats essencials que caldria adquirir a través de l'educació per alliberar l'individu: pensament crític -o capacitat per examinar-se a un mateix i a les pròpies tradicions amb una mirada crítica-, ciutadania global -o aptitud de comprendre que tots som éssers humans units a la resta per vincles de reconeixement i correspondència- i comprensió creativa -és a dir, capacitat d'arribar a posar-se a la pell d'una altra persona-.

Domènech i Guerrero (2005) comenten que la finalitat de l'educació és ajudar en el procés de fer-nos més humans. Segons els autors, l'educació prepara per a la vida i, per tant, els aprenentatges han de tenir sentit si preparen els infants per incorporar-se a la societat. Cal que l'educació ajudi a, per una banda, aprendre a viure com a individus - tenint en compte les habilitats, interessos i capacitats individuals de cada persona- i, per altra, aprendre a conviure amb la resta, responsabilitzant-se de la seva existència. El benestar individual està lligat al col·lectiu, i per això l'objectiu de l'educació ha de ser poder viure en un món en què tothom està interconnectat. També ha de fer ciutadans lliures, curiosos, creatius i capaços de comprometre's en la transformació i millorar la pròpia llibertat i de l'altre (p. 22 i 39).

Per altra banda, l'educació ha de tenir un caràcter global i bàsic, i combinar dues coses: el saber i el fer -o, en altres paraules, la teoria i la pràctica-. Una altra finalitat és que ha de desenvolupar tots els instruments per permetre als joves ser crítics i assumir riscos i canvis, i donar eines per trobar solucions i respostes a les necessitats i problemes quotidians que es generen. L'educació ha de basar-se en la confiança i en l'esperança que tot alumne pot arribar a ser allò que vulgui. Dins d'aquesta dimensió, l'educació ha d'acollir i rebre a totes les persones amb tot el seu bagatge, història, cultura, necessitats i interessos (Domènech i Guerrero, 2005, p. 34).

Segons els autors, el segle XXI és un segle complex i cal donar resposta a totes les incerteses que comporta -relacions econòmiques, globalització, pluralitat de models familiars i de parella...-. Els infants en aquest segle hauran de triar contínuament, i l'educació ha de potenciar la riquesa de la diversitat, la igualtat d'oportunitats, el pensament crític i la consciència de ser ciutadans i ciutadanes del món (Domènech i Guerrero, 2005, p. 108).

Els autors, a més, fan una diferència entre l'educació i la instrucció. Aquesta última és el fet de transmetre coneixements, mentre que el fet d'educar també té l'objectiu de transmetre valors, maneres d'actuar i actituds davant el coneixement en general (Domènech i Guerrero, 2005, p. 93).

Diversos autors fan referència a les vides amb dignitat per al propòsit de l'educació del segle XXI. David Bueno, especialista en neurociència, genètica i processos d'aprenentatge, explica que l'objectiu final de l'educació hauria de ser formar persones que sàpiguen créixer en benestar i dignitat. Cal diferenciar entre formar-les "en" o "amb" benestar i dignitat. Segons l'autor, aquests el benestar i la dignitat són conceptes dinàmics i no estàtics. Per això, cal afavorir ambients que ajudin els infants a aprendre a créixer "en" aquests processos (Bueno, 2014, p. 20).

Caldria definir què és benestar i dignitat per comprendre la definició que fa Bueno. Benestar és la situació en què es troben satisfetes les necessitats de la vida: la situació d'una societat en què les persones i els grups que la formen tenen cobertes les necessitats bàsiques, gaudeixen de les màximes possibilitats de desenvolupament personal i no estan subjectes a discriminació. Per altra banda, la dignitat és la qualitat de qui mereix respecte i estima pels seus atributs o el seu comportament. És a dir, la qualitat moral per la qual les persones no volen rebaixar-se i no toleren ser ofeses. Aquell que és digne és qui és honest, noble, respectable i honorable (Criatures, 2014).

Bueno també explica les finalitats de l'educació en termes neurocientífics. Aprendre, diu Bueno (2014) és canviar el nostre cervell. Quan aprenem es realitzen connexions entre les nostres neurones. Com més connexions hi hagi, millor recordarem un aprenentatge i amb més eficiència el podrem utilitzar. Quan els aprenentatges són transversals, és a dir, quan relacionen disciplines diferents, el nostre cervell realitza connexions amb àrees cerebrals allunyades

entre elles. A més, el cervell fixa millor aquestes connexions quan pot utilitzar allò que aprèn en la seva vida real. Per això, segons Bueno (2014), l'educació ha de promoure aprenentatges transversals i contextualitzats. Al cervell no li interessa saber una cosa "perquè sí". El que li interessa és què fer amb aquest coneixement. Per això, cal posar els coneixements en competències, i unir aquests dos conceptes per a una educació que assoleixi els seus objectius (p. 19).

Bueno també parla de la finalitat de l'educació en termes de plaer. Sense motivació no hi ha aprenentatge significatiu. Per això, l'objectiu de l'educació hauria de ser promoure el plaer, la motivació i el joc, ja que això farà que els infants tinguin ganes d'aprendre durant tota la vida. Al cervell li importen molt les emocions, i per això l'objectiu de l'educació hauria de ser proporcionar plaer. L'educació també ha de permetre que els infants construeixin i decideixin conjuntament, i resolguin reptes que són importants per a ells. Això és així perquè el cervell aprèn de manera vivencial i quan treballa cooperativament (Bueno, 2014, p. 32-57).

Coral Regí, directora de l'escola Virolai, és una persona referent en el món educatiu, i molt vinculada a la pràctica docent. Segons ella, l'educació té com a objectiu preparar als nois i noies pel món en què hauran de viure. I quin és el món en què hauran de viure? Doncs un món que canvia constantment. Per això, Regí comenta que l'educació ha de formar persones que sàpiguen interactuar en un món en contínua transformació. Cal formar nois i noies amb sòlids valors i capacitat de superació, destreses competencials ben assolides i, per sobre de tot, capaços de mantenir al llarg de tota la vida les ganes d'aprendre i amb ganes de col·laborar en el seu entorn proper per fer el món més just i solidari (Regí, 2017).

Tornant a la UNESCO, la Declaració Educació 2030 del Fòrum Mundial d'Educació de la UNESCO, diu que "L'educació ha d'afavorir la creativitat i el coneixement i assegurar l'adquisició de les competències bàsiques d'alfabetització i numèriques, així com de competències analítiques, de resolució de problemes i altres competències cognitives, interpersonals i socials d'alt nivell. També ha de desenvolupar les competències que capaciten els ciutadans per dur vides saludables i plenes, prendre decisions informades, i

respondre als reptes locals i globals per al desenvolupament sostenible i per a la ciutadania global". En definitiva, això vol dir passar de la transmissió de coneixements definitius al desenvolupament de competències per a la vida.

Molts autors han emprat el concepte de competència per definir les finalitats de l'educació. Però, a què ens referim amb "competències"? Segons Zabala (2009), les competències indiquen que els aprenentatges han de concretar-se sempre de manera funcional i significativa, és a dir, atribuint sentit a allò que s'aprèn (p. 1). La UNESCO (2016) entén les competències com la capacitat d'emprar coneixements en contextos específics i per a donar resposta a situacions reals.

Mmantsetsa Marope (2017) també parla d'un propòsit competencial de l'educació i, a més, exposa quines haurien de ser les macro competències que tot currículum hauria de tenir per tal d'assolir les finalitats de l'educació. Calen set competències per arribar a tenir una educació que fa el bé a la comunitat:

- Competència d'aprendre al llarg de tota la vida: ser conscients d'allò que sabem i donar continuïtat a altres aprenentatges al llarg de la vida.
- Competència d'autoaprenentatge o d'aprendre a aprendre.
- Competència d'interacció amb la resta: aprendre a viure junts i desenvolupar la moralitat i ètica de beneficiar la resta amb les nostres accions.
- Competència d'interaccionar amb els recursos per tal d'utilitzar-los de manera sostenible.
- Competència d'interaccionar al món i amb el món.
- Competència de transdisciplinarietat, que es refereix a la capacitat de fer connexions horitzontals i de connectar aprenentatges de diferents disciplines.
- Competència de multi alfabetisme, o capacitat d'expressar i comprendre llenguatges diferents -artístic, musical, escrit...-.

David Carr (2005) introdueix la perspectiva instrumentista/ transformadora a les finalitats de l'educació. Segons aquest autor, l'educació pot tenir dos vessants: o bé ser instrumentista i amb fins extrínsecs o bé ser alliberadora, transformadora i amb fins intrínsecs. Carr diu que l'educació ha de tenir un propòsit intrínsec, i que s'han de valorar en si mateixes les formes de

coneixement, comprensió i destreses que no tinguin cap fi més enllà d'elles mateixes (p. 26).

El verdader valor de l'educació, segons Carr (2005), és l'adquisició de formes de coneixement, comprensió i capacitat que són valuoses en si mateixes i que ajuden a formar la personalitat sense tenir una finalitat instrumentista. L'autor posa molt èmfasi en el fet que l'educació ha de conformar el fet de ser persones i no servir a propòsits individuals i instrumentistes. L'educació, doncs, ha d'ajudar els infants a comprendre's a ells mateixos i a la resta, a través de disciplines que ho promoguin (p. 27).

En referència a l'educació instrumentista, Ramírez (2011) explica que, a la majoria de països, l'educació s'organitza amb el propòsit de garantir aprenentatges que permetin a les persones integrar-se a les cultures a què pertanyen. Aquest propòsit és instrumentista i extrínsec, ja que prepara a les persones perquè s'incorporin productivament a la societat i aportin el seu treball al seu país. Els currículums instrumentistes no promouen el qüestionament de les situacions d'injustícia; és a dir, no ajuden a transformar la societat. En canvi, promouen continguts funcionals que perpetuen el sistema socioeconòmic i cultural que tenim actualment.

Per això, l'educació hauria de promoure la capacitat crítica i la capacitat de diàleg entre cultures a través del respecte i l'intercanvi. També és important el concepte de transformació social; és a dir, que els infants siguin capaços de veure la realitat amb ulls crítics per tal de poder-la modificar. Per això, l'objectiu de l'educació ha de ser educar el pensament crític i transformador, situant aquesta competència en l'eix de totes les disciplines. Es tracta, doncs, de situar els continguts i les competències curriculars en els seus contextos reals per poder analitzar allò que s'aprèn amb una mirada crítica (Ramírez, 2011).

Fins i tot des de l'educació en el lleure s'ha fet un plantejament sobre quina és la finalitat de l'educació. Segons les reflexions d'Esplac (2018) l'educació ha de ser un projecte amb una finalitat llibertària per a la persona i revolucionària per a la societat. Per això, l'objectiu de l'educació ha de ser oferir-se a l'infant perquè ell o ella pugui construir la seva pròpia autoestima, s'incorpori al món autònomament i exerceixi la seva pròpia llibertat. Cal generar infants socialment actius i crítics que puguin resistir-se a les submissions que se'ls

imposin. L'educació, doncs, ha de ser emancipadora i alliberadora perquè les persones puguin viure de manera responsable.

Per altra banda, l'objectiu de l'educació ha de ser construir un esperit crític en els nens i nenes. Per això, ha de tenir pocs principis bàsics, ja que hi ha pocs valors desitjables que siguin compartits per tothom. Els infants han de construir la seva personalitat gràcies als debats i als sabers compartits, i gràcies a contrastar els seus valors amb els de la resta. La finalitat, doncs, és que els infants adquireixin eines per resistir-se davant de situacions de dogmatisme o d'opressió, conformant la seva personalitat gràcies a la interacció amb la resta (Esplac, 2018).

Malgrat que aquests són els objectius de l'educació segons les institucions educatives, hi ha altres persones que tenen idees diferents i molt contràries. És el cas de Ricardo Moreno que, en el seu "Panfleto antipedagógico", explica que l'educació no hauria de ser jugar, entretenir o aconseguir treure la creativitat innata dels infants. L'educació, segons Moreno (2006) és adquirir destreses, acumular coneixements i aprendre formes de convivència. L'educació ha de ser conservadora i ha d'ajudar a transmetre la cultura (p. 11).

El fi de l'educació, doncs, ha de ser treballar la memòria i aprendre continguts, ja que una ment ben formada és aquella que té els coneixements ben endreçats i estructurats. L'autor destaca la importància dels coneixements davant les destreses, ja que és molt difícil adquirir la destresa de fer alguna cosa si prèviament no s'ha adquirit el coneixement sobre la mateixa (p. 27).

El paper de la memòria en l'educació també és un tema molt candent en l'obra de Moreno (2006). Segons ell, els llibres han de prolongar la memòria, però no substituir-la. Per tant, cal seguir treballant la memòria encara que tinguem llibres o -en segle XXI- un abast immediat a qualsevol tipus d'informació. A més, la memòria ajuda a comprendre el passat, i Moreno creu que l'educació ha d'ajudar els infants a aprofitar-se de les experiències passades i no a viure només el present (p. 30).

Moreno (2006) creu que les reformes actuals del sistema educatiu degraden intel·lectualment i humanament els infants. Moreno explica que, probablement els continguts no tindran sentit per als infants en el moment que els han

d'aprendre, però que l'educació ha de fer veure que aquells continguts s'han d'aprendre perquè així ho diu el mestre, i que el seu sentit i la seva utilitat es comprendran més endavant, quan s'arribi al món laboral (p. 32 i 54).

Per altra banda, despertar la motivació a través dels aprenentatges lúdics no hauria de ser el fi de l'educació, segons Moreno (2006). En contraposició amb el que altres teòrics diuen, Moreno explica que els infants han d'aprendre a estudiar amb regularitat, estiguin o no motivats. L'afició per aprendre vindrà -o no- més endavant. L'educació no ha de preparar perquè els infants vulguin aprendre tota la vida, sinó que els infants han de confiar en el fet que els aprenentatges que estan fent els serviran en el seu futur. El professorat, doncs, no ha de motivar els seus alumnes, sinó que els alumnes han de motivar-se a si mateixos, ja que de la seva motivació dependrà el seu futur professional (p. 37 i 53).

En referència a la motivació, Moreno (2006) diu que els infants no neixen motivats *per se*, sinó que han de treballar-la ells mateixos. La motivació és quelcom que els infants han d'adquirir amb la maduresa. Per això, l'escola no s'ha d'escarransir en fomentar la motivació en els infants que no estan motivats, ja que això arribarà al seu moment. Els defectes com la vagància s'estan ara anomenant "patologies". La falta de motivació és només un defecte que es millora amb la maduresa i la responsabilitat (p. 79).

A diferència d'altres teòrics que parlen de l'educació com un bé comú i per afavorir la igualtat d'oportunitats, Moreno (2006), explica que l'educació ha de preparar amb quantitat de continguts i amb exigència. Per tant, cal donar oportunitats a aquells estudiants que realment tinguin ganes d'aprendre i no rebaixar el nivell perquè tots tinguin les mateixes oportunitats (p. 46).

Moreno (2006) també posa en dubte les finalitats de l'educació sobre les capacitats dels infants. Segons l'autor, molts teòrics comenten que l'educació ha d'ajudar l'infant a desenvolupar les seves capacitats, independentment dels resultats que obtingui. Moreno, en canvi, diu que la finalitat de l'educació és educar als i les alumnes perquè visquin en una societat en què seran jutjats pels resultats. Per això, l'educació ha d'apreciar més els resultats que les intencions, perquè si no es creen ciutadans i ciutadanes que no són exigents

amb la seva feina i que fan la feina “amb bones intencions”, però no de manera exigent (p. 60-61).

L'educació per a la felicitat també és un aspecte molt discutit en les obres anteriors, i un aspecte clau en l'obra de Moreno (2006). Segons l'autor, “qui vulgui veure sempre infants feliços, que es faci pallaso de circ”. L'educació ha d'exigir als infants, portar-los la contrària si així és necessari, fer-los aprendre a assimilar les frustracions i els fracassos i educar amb severitat i reconeixement de límits (p. 69-71).

L'aprendre a aprendre és un altre aspecte fonamental en l'obra de Moreno (2006). Moreno creu que, per aprendre a descobrir coses noves el més essencial és “saber coses”. Per això, cal que els infants aprenguin coneixements molt abans de descobrir coses per ells mateixos. A més, és molt difícil descobrir coses noves: primer és important aprendre-les d'algú altre que en sap. Per això els mestres han de transmetre els seus coneixements als alumnes (p. 82 i 103).

Per acabar, Moreno (2006) també posa en dubte la finalitat “dotar als joves de destreses que els permetin fer front als nous reptes d'una societat canviant”. Segons ell, les societats sempre han sigut canviant i el segle XXI no és una excepció. Cal no oblidar les destreses que s'havien valorat antigament: llegir i escriure correctament i tenir una bona habilitat de càlcul. Segons l'autor, aquestes són les més importants. En definitiva, els objectius d'una bona educació és aconseguir persones més sàvies, cultes i lliures (p. 92).

En relació amb aquesta concepció de l'educació trobem també Ordine i el seu famós “La utilitat de l'inútil” (2013). Ordine reivindica aquells sabers que, en general, s'han considerat “inútils” a l'escola: els clàssics, la poesia, la filosofia..., en contraposició amb les finalitats utilitaristes de l'educació: aprendre per poder servir a la societat. És cert, diu l'autor, que l'escola ha de servir per preparar per a la societat del segle XXI i per donar sabers que ajudin els infants a adaptar-se a ella. Tot i això, potser hem anat massa lluny en aquesta adaptació de manera que els sabers més importants s'han tornat els materials: els que donen mitjans de producció, guanys immediats i beneficis pràctics. Per contra, l'escola hauria de reivindicar aquells sabers considerats actualment inútils: la

memòria del passat, les disciplines humanístiques, les llengües clàssiques o l'art (p. 11-12).

Útil és allò que serveix per a alguna cosa i que produeix profit, comoditat, fruit o interès. Reivindicar els sabers que no són útils; és a dir, que no donen cap benefici, pot ajudar a lluitar contra la societat capitalista i materialista del segle XXI, que està capgirant el tipus de relacions que tenim amb les persones i amb les coses. La societat del segle XXI no té temps d'aturar-se en les coses inútils, ja que ens trobem presoners i presoneres de la necessitat de produir i d'obtenir benefici. Per això, l'educació ha de reivindicar el fet de contemplar, riure i gaudir, davant del fet d'aprendre sabers que ens ajuden a ser productius (Ordine, p. 28 i 73, i Martínez, M. Esteban, F., Gonzalo, J. i Payà, M., 2017, p. 73).

També en aquesta direcció va Catherine L'Écuyer (2013), autora que parla d'educar en la sorpresa i l'admiració. Segons ella, el segle XXI és l'era del consumisme i la rapidesa, i és difícil que els infants s'adonin del valor que tenen les coses. Actualment hi ha un excés d'estímuls i una sobre estimulació sobre els infants i, segons l'autora, aquestes condicions maten la sorpresa i l'admiració. Per això, la finalitat de l'educació, ha de ser conrear la paciència, el descobriment, la calma i la sensibilitat. A més, la finalitat de l'educació també ha de ser ajudar els infants a què ho vegin tot "com si fos per primera vegada", i a què admirin la bellesa del món en un prisma de sensibilitat i admiració (p. 50-60).

Després d'haver fet una anàlisi de l'estat de la qüestió actual, veiem que la majoria d'autors coincideixen en la descripció del segle XXI: és un segle de canvis i complexitat i en el qual què l'accés a la informació i les relacions humanes han canviat. És també un segle amb una producció econòmica més insostenible i amb més desigualtats i amb una globalització que apropa -i allhora distancia- les diferents cultures. Els reptes del segle XXI són complexos i queda clar que l'educació i l'escola han d'adaptar-se a aquests.

Tot i això, cadascun dels autors i autores s'apropen a la finalitat de l'educació amb matisos diferents, que queden recollits en les següents categories: sabers inútils, despertar la sorpresa i l'admiració, transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals, transmetre la cultura, fer despertar la creativitat,

despertar la capacitat crítica, alliberar els infants, fer-los més persones, transformar la realitat, ser un bé comú, adquirir competències per a la vida que viuen, despertar la cooperació, despertar la capacitat d'aprendre a aprendre o d'aprendre al llarg de tota la vida, fer vides en dignitat, aconseguir justícia i l'equitat, despertar la motivació i el plaer en els infants, transmetre als infants la necessitat de col·laborar per un món més just, despertar l'autonomia, fer créixer l'emprenedoria i aconseguir que els infants resolguin problemes o reptes de la societat.

En la propera part del treball: metodologia, anàlisi de resultats i conclusions, entrevistarem un acadèmic: en Conrad Vilanou, i un mestre: en Jaume Cela. Analitzarem les seves opinions, i això ens permetrà contrastar les seves idees amb l'estat de la qüestió que hem exposat, i extreure resultats i conclusions.

Metodologia i tècniques de recollida de dades

La metodologia i recollida de dades d'aquest treball és molt acurada. En primer lloc, se seleccionarà la mostra amb uns criteris establerts prèviament. Com que la recerca és qualitativa, la mesura de la mostra no és excessivament rellevant. Per a determinar el tipus de mostra cal decidir quines veus cal escoltar per a respondre a la pregunta del Treball de Fi de Grau.

En aquest cas, la mostra serà de dos referents en el món educatiu: un mestre i un acadèmic. En el cas del mestre, seran una persona amb molta experiència amb el món educatiu: en Jaume Cela, mestre jubilat i escriptor. Ha sigut director de Rosa Sensat i del consell de lectura de Cavall Fort, membre de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya i actual membre del Consell Escolar de Catalunya. Pel que fa l'acadèmic, entrevistaré en Conrad Vilanou, Catedràtic del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona i especialitzat en l'anàlisi de conceptes, discursos i narratives pedagògiques. Ho faig així perquè crec que és molt important unir la teoria amb la pràctica; és a dir, combinar una visió més teòrica i acadèmica de l'educació, amb una visió més pràctica de la vida a l'aula. Per tant, Conrad Vilanou parlarà des d'una perspectiva teòrica i hermenèutica avalada per la filosofia i la història, i Cela ho farà des d'una visió més pràctica.

Després de la recollida de dades, realitzaré un anàlisi de contingut. Analitzaré el corpus de textos amb un anàlisi temàtica avaluativa. Això vol dir que em centraré en el contingut de les entrevistes (el què diuen, i no com ho diuen), i serà avaluativa perquè es centrarà en la intensitat dels continguts i no només en la seva presència en el text (Riba, 2017, p. 11).

En primer lloc, faré un mostratge intertextual que tindrà 3 parts: realitzar els protocols d'entrevista, triar la mostra i realitzar les entrevistes per tenir els corpus de textos. Per a seleccionar la meua mostra, realitzaré un mostratge intencionat (no probabilístic). D'una banda, serà un mostratge no probabilístic perquè no totes les persones de la població tindran les mateixes probabilitats de ser escollides (Riba, 2017, p. 13).

D'altra banda, el mostratge serà intencionat perquè la meua recerca tindrà un enfocament idiogràfic. Això vol dir que estarà orientada al cas i no a generalitzacions en altres contextos. Els resultats del meu estudi no seran generalitzables a tota Catalunya, sinó que parlaré de l'expert i el mestre que hagi entrevistat. No haig de justificar el treball en termes de la pretensió de generalitzar. Després de triar la meua mostra, realitzaré les entrevistes semiestructurades i tindrè tot el corpus de textos per a poder analitzar (Riba, 2017, p. 15).

Seguidament realitzaré un mostratge intratextual: preparació del material (posar en net els textos amb condicions de claredat) i preparació formal (edició dels textos: paràgrafs separats, oracions completes...) (Riba, 2017, p. 11).

Després caldrà realitzar una categorització: això m'ajudarà a reduir i sistematitzar el material textual escollit i interpretar-lo. Com que jo hauré realitzat entrevistes semi-estructurades, trobaré que una part del text ja estarà categoritzada (les preguntes) mentre que una altra no: les respostes encara hauran de ser contextualitzades, codificades i classificades. Tal com ja he dit, em centraré en el contingut semàntic: què han volgut dir els experts i mestres amb els seus missatges (Riba, 2017, p. 25).

Per tant, separaré els missatges per categories (per exemple: educació per a la felicitat, educació per a aprendre continguts, educació per a preparar pel futur...) i aquestes seran les categories amb les quals podré treballar amb mesures i índexs.

El protocol de l'entrevista que realitzaré als dos experts es detalla a continuació:

- 1- Defineixi el segle XXI.
- 2- Expliqui els 4 reptes que té aquesta etapa històrica per a l'educació.
- 3- Concreti i contextualitzi tres finalitats de l'educació en el moment actual i justifiqui el perquè.
- 4- D'aquestes 20 finalitats, triï les 5 finalitats més importants segons el seu punt de vista:

La finalitat de l'educació al segle XXI hauria de ser...

- a- ensenyar sabers inútils com la filosofia, la poesia... i ha de ser no utilitarista
 - b- fer despertar la sorpresa, admiració per les coses i curiositat als alumnes
 - c- transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals
 - d- transmetre la cultura
 - e- fer despertar la creativitat als alumnes
 - f- despertar la capacitat crítica dels infants
 - g- alliberar els infants, fer-los lliures
 - h- ajudar els infants a ser més persones
 - i- transformar la realitat
 - j- ser un bé comú per a la societat
 - k- ajudar els infants a adquirir competències per a la vida que viuen
 - l- fer despertar la cooperació en els infants
 - m- aconseguir en els infants la capacitat d'aprendre a aprendre o d'aprendre al llarg de tota la vida
 - n- fer vides en dignitat
 - o- aconseguir la justícia i l'equitat
 - p- despertar la motivació i el plaer en els infants
 - q- transmetre als infants la necessitat de col·laborar per un món més just
 - r- despertar l'autonomia en els infants
 - s- fer créixer la capacitat d'emprenedoria
 - t- aconseguir que els infants resolguin problemes o reptes de la societat
- 5- D'aquestes 4 frases, expliqui en quin grau hi està d'acord i justifiqui-ho.
- a- La finalitat de l'educació del segle XXI és transmetre coneixement: cal reivindicar aquells sabers intel·lectuals o aquells que siguin una finalitat en si mateixos.

b- La finalitat de l'educació del segle XXI és aconseguir un món més just: que els infants transformin la realitat, solucionin reptes de la mateixa i cooperin entre ells.

c- La finalitat de l'educació del segle XXI és que els infants siguin més persones: cal fer-los créixer en dignitat, curiositat, capacitat crítica, motivació i plaer.

d- La finalitat de l'educació del segle XXI és que els infants aprenguin competències per a la vida del present i que siguin capaços d'aprendre tota la vida.

Aquestes entrevistes es desenvolupen en un ambient formal i es realitzaran de forma semiestructurada. Això vol dir que el cos de l'entrevista estarà preparat, però es donarà llibertat a l'entrevistat per respondre -dins el marge de l'entrevista- allò que ell desitgi aportar.

Presentació dels resultats

En referència a les respostes dels dos entrevistats i pel que fa a la definició del segle XXI (pregunta 1 de l'entrevista) s'estableixen categories. En primer lloc, es disposaran els resultats en una taula, perquè quedi més visual, i després s'analitzaran un per un:

Definició del segle XXI	Reptes del segle XXI
Acceleració	Escola inclusiva
Noves tecnologies	Avaluació
Certeses fixes inexistents	Bondat humana
Mobilitat	Formació del professorat
	Globalització
	Inestabilitat i incertesa
Finalitats principals de l'educació del segle XXI	
Despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per convida al món	Transmetre la cultura
Aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements	Despertar la motivació i el plaer
Humanitzar l'individu	Fer despertar la creativitat
Transformar el món	Ensenyar sabers inútils com la filosofia o la poesia
Despertar la capacitat crítica	Fer créixer la capacitat d'emprenedoria
Aconseguir justícia i equitat	
Finalitats secundàries de l'educació del segle XXI	

Fer despertar la sorpresa, l'admiració i la curiositat	Aconseguir en els infants la capacitat d'aprendre al llarg de tota la vida
Ser un bé comú per a la societat	Fer vides en dignitat
Adquirir competències per a la vida del present	Despertar l'autonomia en els infants
Fer despertar la cooperació en els infants	Alliberar els infants i fer-los lliures
Aconseguir que els infants resolguin problemes i reptes de la societat	

A continuació es detallen les categories extensament, amb les respostes dels entrevistats:

- Acceleració: es dóna una importància molt elevada a aquesta categoria. Jaume Cela defineix el segle XXI com una societat tremendament accelerada. Conrad Vilanou també exposa en la definició del segle XXI que és un món que corre a molta velocitat, i afegeix que el món va tan de pressa que es produeixen tensions entre el que el món demana i el que l'escola ofereix, ja que l'escola no pot avançar a una velocitat tan ràpida com ho fa la societat.
- Noves tecnologies: es dóna una importància molt elevada a aquesta categoria. Tant Cela com Vilanou coincideixen que el segle XXI es defineix per les noves tecnologies: aquestes han entrat a l'aula i és important fer una reflexió sobre com les utilitzarem per veure quins avantatges i inconvenients ens poden aportar, ja que l'escola ha passat a ser tecnològica.
- Certeses fixes inexistentes: apareix aquesta categoria a les respostes de Vilanou. Ell exposa que ja no hi ha certeses fixes immutables ni seguretats. També exposa que no hi ha centres forts -com antigament ho era Occident-, sinó que les capitals del món estan descentralitzades.
- Mobilitat: apareix aquesta categoria a les respostes de Vilanou, que comenta que al segle XXI hi ha un gran trànsit de persones, mercaderies, cicles i moviments migratoris.

Pel que fa als reptes del segle XXI (pregunta 2 de l'entrevista), apareixen sis categories en les respostes dels entrevistats. Cap de les categories coincideixen entre els dos entrevistats: totes apareixen només una vegada i amb una importància mitjana.

- Escola inclusiva: apareix a la descripció de Cela, que creu que cal treballar per a una escola inclusiva: una escola sense etiquetes i en la qual tots els nens i nenes aprenguin junts.

- Avaluació: Cela comenta que, si tenim un currículum competencial, ens calen uns models d'avaluació diferents: la coavaluació, l'autoavaluació, i la metacognició de l'infant -trobar la manera de fer conscient l'infant sobre què ha de fer per seguir aprenent-.

- Bondat humana: apareix a la descripció de Cela, que comenta que les escoles han de treballar per fer ciutadans el més bondadosos com sigui possible.

- Formació del professorat: Cela explica que cal una interacció entre la formació inicial, les escoles que acullin mestres de pràctiques i els mestres de pràctiques, i una formació permanent adaptada a les necessitats del centre.

- Globalització: apareix a la descripció de Vilanou, que diu que l'educació té el repte de donar resposta al repte del món global en què vivim i als cicles migratoris, que estan generant desigualtats i pobresa.

- Inestabilitat i incertesa: Vilanou explica que l'educació ha de donar fórmules per sobreviure en aquest món. L'aprendre a aprendre és justament una fórmula per sobreviure-hi, ja que com que la societat va tan ràpida i és tan inestable, calen competències que ajudin els infants a adaptar-se a un món canviant, empresa molt difícil.

Pel que fa a les finalitats del segle XXI (pregunta 3 de l'entrevista), hi ha set categories que es veuen representades en les respostes dels entrevistats. Pel que fa a la categoria "despertar l'interès per a col·laborar per un món més just", apareix com a objectiu principal també en la pregunta 4 de l'entrevista de Cela, i la categoria "aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements" apareix com a objectiu principal en la pregunta 4 de l'entrevista de Vilanou. Com que les categories coincideixen a les preguntes 3 i 4, s'exposen conjuntament.

- Despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per conviure al món: és la categoria amb la importància més elevada de totes, i apareix en la descripció d'ambdós entrevistats (pregunta 3) i a la pregunta 4 de Cela com a fonamental. Cela comenta que la finalitat de l'educació és que els infants siguin capaços d'entrar en aquest món amb una visió disposada a ajudar, a entregar-se i a col·laborar amb els altres i que siguin el més decidits en criteris de bondat. Vilanou comenta que l'escola predica una societat més justa, més igualitària i més humana, i que ha d'intentar posar-se a favor dels febles i eliminar les injustícies socials. Vilanou, però, explica que a Occident tenim uns valors socials neoliberals, i és difícil que aquest discurs optimista i positiu de l'escola pugui reeixir a la societat. Cela, a la pregunta 4, explica que si hagués de triar una finalitat de l'educació d'entre les 20 possibles, triaria "transmetre la necessitat als infants de col·laborar per un món més just", i hi afegiria un concepte que s'utilitza molt poc: "decent".

- Aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements: té una importància elevada en la descripció dels dos entrevistats. Apareix en les dues descripcions de la pregunta 3 i, en el cas de Vilanou, apareix com un objectiu important de la pregunta 4. Cela comenta que l'educació i l'escola han d'existir perquè necessitem institucions que enllacin la història del món i que facin el nen participi d'aquesta història. A més, segons Cela, per ser bondadosos, els infants necessiten ser el més savis possible i tenir el màxim nivell d'interpretació dels fets. Vilanou explica que els infants han de conèixer llengües i llenguatges per poder llegir el món. Si els infants coneixen moltes llengües, podran llegir millor el món que els envolta i respondre als reptes de la societat mòbil del segle XXI. Cela matisa la finalitat "transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals", i diu que hem de reflexionar sobre quins sabers són importants i què és el que té sentit ensenyar i aprendre. Tot i això, segons Cela l'educació ha de servir perquè els infants aprenguin una sèrie de coses que, segons en quins contextos, si no ho aprenen a l'escola, no ho aprendran enlloc. També s'ha de procurar que el coneixement, sigui el menys separat i fragmentat possible. Vilanou explica que, perquè els infants puguin ser crítics amb el món que els envolta necessiten coneixements i una cultura de l'esforç i de lectures. Si volem empoderar els

infants, Vilanou diu que no només cal aprendre a aprendre, sinó que calen continguts perquè aquests donin més coneixements als infants.

- Humanitzar l'individu: apareix en la descripció d'ambdós entrevistats amb una importància molt elevada. Tant Cela com Vilanou citen aquesta categoria a la pregunta 3, i Cela ho fa a la pregunta 4 amb una importància molt elevada. Segons Cela, cal que l'educació ajudi l'infant a convertir-se en un ésser cultural més que biològic -perquè això ja ho és-. Vilanou també exposa que la nostra societat s'està deshumanitzant, perquè es busca l'èxit i l'eficàcia i no tant la cura de l'ànima, i l'educació ha de mantenir una tradició humanista, que era el sentit de l'educació fins fa molt poc. La finalitat de l'educació com a "humanització" o "ajudar a ser més persones" apareix també a la pregunta 4 de Cela i Vilanou. Segons Cela, "ser més persona" és desvetllar els elements que configuren la bondat humana: les persones que intenten posar-se a la pell de l'altre, sabent que són persones inacabades i que per construir-se necessiten la veu, la companyia i l'opinió dels altres. Vilanou també fa referència a la categoria "ajudar els infants a ser persones, però matisa la idea de "persona", ja que és un concepte que no entra dins el segle XXI, sinó que és una filosofia del segle XX.

- Transformar el món: aquesta categoria també apareix en les descripcions d'ambdós entrevistats però amb una mirada molt diferent. Cela diu que l'educació ha de permetre els infants poder entendre el món i ser bondadosos per transformar la realitat de manera que es creï un món més just. En canvi, Vilanou presenta una altra mirada: diu que l'escola ja fa el que ha de fer i que és una espècie de paradís que no vol preparar per a un món injust. Per tant, ell creu que la finalitat de l'educació hauria de ser transformar la realitat, però que això és impossible d'aconseguir perquè l'educació no pot fer-ho sola, ja que és un tema estructural de tota la societat. Vilanou també parla que la transició entre el món escolar i el món adult hauria de ser millor, ja que així no es produiria el divorci de molts alumnes que abandonen els estudis probablement amb possibilitats o el trencament de molts valors de fraternitat i diàleg que es prediquen a l'escola i es perden després en la inserció a la societat. Cela també comenta que en qualsevol acció educativa que es fa es transforma la realitat, encara que hi ha unes transformacions que ens fan avançar i altres que no.

Durant l'exposició del marc teòric es van dividir les finalitats del segle XXI en 20 categories diferents. Els entrevistats havien de triar les 5 més importants segons la seva opinió (pregunta 4 de l'entrevista). A continuació s'exposen aquestes categories endreçades segons la importància que li han donat els experts. Les categories que ja coincidien amb l'anterior pregunta ("despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per conviure al món", marcada com important per Cela i "aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements", marcada com a important segons Vilanou) no s'han tornat a repetir, ja que han quedat explicades anteriorment.

- Despertar la capacitat crítica: marcada com a important segons ambdós entrevistats. Cela diu que si no hi ha capacitat crítica, no hi ha educació i que és importantíssim. Vilanou comenta que cal empoderar els alumnes, i que per fer això cal despertar la capacitat crítica: tenir nois i noies crítics que puguin dir "no" i que pensin per ells mateixos.

- Aconseguir la justícia i l'equitat: marcada com a important segons ambdós entrevistats. Aquesta categoria s'assembla molt a "despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per conviure al món" però l'hem diferenciat perquè Cela en fa un matís. Cela diu que la justícia normalment no té present el context i la pedagogia sempre necessita veure el context.

- Transmetre la cultura: marcada com a important segons Cela i d'importància mitjana segons Vilanou. Cela diu que l'educació ha de transmetre la cultura, però ho ha de fer de manera crítica, i no acceptant acríticament tots els elements de la cultura.

- Despertar la motivació i el plaer en els infants: marcada com a important segons Cela i d'importància mitjana segons Vilanou. Cela diu que aquesta categoria és importantíssima si volem que els infants s'interessin pel coneixement.

- Fer despertar la creativitat en els alumnes: marcada com a important segons Vilanou i d'importància mitjana segons Cela. Vilanou comenta que aquesta categoria és essencial, perquè els infants han de ser creatius i trobar-se a ells mateixos en aquest món. Cela comenta que ell es conformaria amb què no l'apaguéssim, perquè normalment els nens són molt creatius.

- Ensenyar sabers inútils com la filosofia o la poesia: marcada com a important segons Vilanou i d'importància mitjana segons Cela. Vilanou creu que els sabers inútils són els més útils, perquè la filosofia desenvolupa la reflexió i la poesia, la creativitat. Cela comenta que aquests són sabers i coneixements que ens ajuden a formular preguntes, i que és molt important fer preguntes ben formulades, ja que a l'escola es tendeix molt a ensenyar a respondre i es tendeix molt poc a ensenyar a preguntar.

Les següents 7 categories no són marcades entre les 5 més importants de la pregunta 4 per cap dels dos entrevistats, però ambdós coincideixen que són categories importants i creuen que també donen resposta a les finalitats de l'educació del segle XXI. Per acabar, hi ha 3 categories al final d'aquest llistat que són marcades com a no importants per un o per ambdós entrevistats.

- Fer despertar la sorpresa, l'admiració i la curiositat per les coses: Cela comenta que canviaria "curiositat" per "motivació", ja que la curiositat és una cosa que s'acaba molt de pressa i la motivació és quelcom que dura molt, i Vilanou creu que és important perquè si volem ciutadans crítics, els hem de sorprendre.

- Ser un bé comú per a la societat: Cela creu que els resultats de l'educació han d'estar al servei de tota la col·lectivitat, i Vilanou comenta que aquesta ha de ser una finalitat de l'educació, tot i que la societat és cada vegada és més egoista.

- Adquirir competències per a la vida que viuen: és, segons Cela, molt important, ja que el present el coneixem i l'hem d'educar des d'un vessant pràctic, i Vilanou comenta que aquesta finalitat és clara.

- Fer despertar la cooperació en els infants: és molt important segons Cela, però això no vol dir que no es pugui treballar de forma individual i singular. Tot i això, cal saber que les pròpies accions tenen una repercussió en la vida dels altres: cal un equilibri entre autonomia i responsabilitat. Cela diu que l'educació ha d'ajudar a construir persones que siguin capaces de dissenyar el seu projecte de vida, però que entenguin que en aquest disseny hi seran els altres, perquè no estem sols en aquest món. Vilanou comenta que aquesta finalitat és

important, tot i que quan els infants arriben a adults la cooperació queda diluïda per la competència i la competitivitat.

- Aconseguir en els infants la capacitat d'aprendre al llarg de tota la vida: Cela creu que cal donar aquelles competències perquè arribi un moment en què els infants aprenguin sols, i Vilanou comenta que aquesta finalitat això forma part del món mòbil en què vivim, en què no hi ha res que romangui, i en el qual el que s'aprèn a l'escola ja no servei per tota la vida.

- Fer vides en dignitat: és una categoria matisada per Cela, ja que ell explica que es requereix un debat sobre què entenem per dignitat humana. La dignitat s'hauria d'entendre com que la persona tingui allò que necessita per viure i per desenvolupar-se com a ésser humà, i Vilanou comenta que és una finalitat important.

- Despertar l'autonomia en els infants: Cela matisa la categoria i afegeix que l'autonomia ha d'anar sempre acompanyada de la responsabilitat, i Vilanou comenta que és una finalitat important.

- Alliberar els infants i fer-los lliures: Cela creu que hem de deixar els infants ser criatures, deixar que tinguin el seu temps, que juguin, s'equivoquin, expressin els seus dubtes i aportin la seva mirada al món. Vilanou comenta que aquesta finalitat és una trampa, perquè els infants no poden ser lliures: estan agafats en un sistema dominant global.

- Aconseguir que els infants resolguin problemes i reptes de la societat: és considerada com a important segons Cela i com a no important segons Vilanou. Cela creu que és important motivar el debat per saber què és allò que ens convé personalment i com a grups humans. Vilanou, en canvi, creu que no cal ensenyar això a l'escola, perquè la vida és un problema continuat i els infants ja s'aniran trobant amb problemes que hauran de resoldre al llarg de la vida: de convivència, amb la família, amb els veïns...

- Fer créixer la capacitat d'emprenedoria: és una categoria considerada com a no important per ambdós entrevistadors. Cela comenta que la paraula "emprenedoria" no li agrada, perquè ja existeixen els conceptes d'autonomia i la responsabilitat, i Vilanou creu que aquesta finalitat és acceptar que la vida se l'han de resoldre els mateixos infants i que la societat no els donarà les

oportunitats per poder resoldre els seus problemes. Per tant, es carrega la responsabilitat sobre l'infant i la societat dimiteix en la seva obligació de generar oportunitats per a les persones.

Per acabar, les 20 categories s'agrupen en quatre grans blocs, als quals els entrevistats donen diferent importància (pregunta 5). Tot i que aquestes categories ja són les repetides anteriorment, s'exposen aquí per donar-los una mirada més concreta sobre el que diuen els entrevistats:

- Aconseguir un món més just: que els infants transformin la realitat, solucionin reptes de la mateixa i cooperin entre ells. Aquesta és la categoria indicada com a més important per ambdós entrevistats. Cela diu que aquest objectiu és el més important, i Vilanou creu que, a l'etapa Primària, aquesta és la finalitat més important: cal empoderar els infants i donar-los les eines perquè transformin la societat.

- Aprendre competències per a la vida del present i ser capaços d'aprendre tota la vida. Cela la destaca com a molt important, i Vilanou creu que no és de les més importants però que s'ha de tenir en compte. Ell diu que actualment no es pot aprendre tot, perquè cada vegada el món és més complex. Tot i això, en destaca un matís, molt relacionat amb la categoria "aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements". Vilanou comenta que les veritables competències són les que faculden per poder llegir el món. Per llegir el món, s'ha d'aprendre a través d'unes instàncies metodològiques com el llibre, les llengües i els llenguatges, ja que el món no es llegeix del no-res. Per això, aquesta categoria està més relacionada amb "aprendre les llengües i els llenguatges" en la descripció de Vilanou.

- Transmetre coneixement: cal reivindicar aquells sabers intel·lectuals o aquells que siguin una finalitat en si mateixos. Vilanou la destaca com a molt important per a l'etapa de Secundària, i Cela creu que no és de les més importants però que no s'ha de desmerèixer, ja que els sabers intel·lectuals són importants. Cela comenta que l'infern està ple de bones intencions, i que per poder transformar la realitat els infants necessiten una sèrie de sabers intel·lectuals amb un criteri racional d'investigació sobre com s'ha de transformar la realitat.

- Aconseguir que els infants siguin més persones. No és marcat com a essencial per cap dels dos autors. Vilanou afegeix un matís a la categoria, ja que comenta que el concepte de persona avui en dia és un concepte antic que no ha entrat al segle XXI: en una societat anònima, canviant i efímera, Vilanou comenta que hi ha més individus que persones.

Discussió

Les finalitats de l'educació del segle XXI han quedat descrites pels dos entrevistats -Cela i Vilanou-, però caldrà ara analitzar aquests resultats contrastats amb el nostre marc teòric. Per a realitzar aquesta discussió parlarem, en primer lloc, del segle XXI i els seus reptes i, seguidament, de les finalitats de l'educació en aquest segle.

El segle XXI queda ben definit per ambdós entrevistats: és un segle de molta acceleració, en què les noves tecnologies hi tenen un paper molt important i amb una gran mobilitat i unes certeses fixes inexistent. Tal com també apuntava Vallory (2016), la revolució tecnològica que s'està vivint ens porta a una era de gran complexitat i a una manera molt diferent de gestionar el coneixement (p 2). A més, el segle XXI planteja un greu problema: han crescut les desigualtats, l'exclusió i la violència, i ens trobem amb un sistema econòmic insostenible que ens està portant a la degradació del planeta i a l'escalfament global (UNESCO, 2016).

Per això, aquest nou segle planteja grans reptes per a l'educació. El repte més important per Cela i Vilanou és la inestabilitat, la incertesa i la globalització, així com les desigualtats, la pobresa i el canvi tecnològic. Tot això requereix repensar el propòsit de l'educació (Vallory, 2016, p. 3). Davant d'un segle amb tantes incerteses i desigualtats, i en què les coses canvien tan de pressa, quin ha de ser l'objectiu de l'educació?

Segons els entrevistats, hi ha tres màximes finalitats de l'educació, tot i que hi ha una que en destaca per sobre de la resta: despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i viure en el mateix. És interessant adonar-se que aquesta finalitat és compartida per la majoria d'autors citats al marc teòric. Delors (1996) ja parla de "l'aprendre a viure" com un dels quatre pilars bàsics que han de sostenir una educació de qualitat (p. 34). "Repensar l'educació" (2016) agafa l'informe Delors i el millora, afegint que el segle XXI és un segle ple de desigualtats i que el fi de l'educació s'ha de basar en un principi per la igualtat de drets i la justícia social, el respecte per la diversitat cultural, la solidaritat internacional i la responsabilitat compartida (UNESCO, p. 16). Altres

autors, com Irina Bokova (2016) o Domènech i Guerrero (2005), també reforcen la idea de l'educació per aconseguir més justícia, equitat i solidaritat global.

Des dels organismes estatals es reforça també aquesta idea. La Ley Orgánica de Educación (2006) fa una de les seves primeres referències a què l'educació ha d'ajudar a prevenir conflictes i a resoldre'ls pacíficament, i també ha de promoure un respecte cap als drets humans, la cooperació, la solidaritat i el respecte als éssers vius i al medi ambient. La Generalitat de Catalunya (2009), a nivell més local, també fa èmfasi en què l'educació ha d'aconseguir ciutadans i ciutadanes que respectin els drets humans i que acceptin el pluralisme de les societats democràtiques. Queda clar que els organismes estatals tenen una mirada a l'educació com a eina per lluitar contra les injustícies socials i per a col·laborar per un món més just.

Veiem que el segle XXI és un segle complex i que planteja reptes importants. Per això, l'educació s'ha d'articular perquè els infants desenvolupin la consciència de formar part d'aquest món i de voler col·laborar per conviure amb pau i justícia. Aquesta finalitat és tan important en el nostre segle perquè, justament, és un segle ple de desigualtats, inestabilitat i globalització, i requereix uns ciutadans i ciutadanes que estiguin disposades a lluitar per un món millor, i que tinguin una visió, com diu Cela, disposada a ajudar, a entregar-se i a col·laborar amb els altres. Aquesta finalitat sembla urgir amb més força en un segle en què un dels principals reptes, com també apuntava Cela, és aconseguir la bondat en els éssers humans.

Queda clar, doncs, que en un segle tan multicultural, accelerat, global i amb elevades desigualtats, probablement la finalitat més clara de l'educació hauria de ser despertar l'anhel en els infants de lluitar per un món més just, en què es convisqui en pau i respecte.

Una línia molt diferent té la segona finalitat que destaquen Cela i Vilanou: aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements. Per exemple, Vilanou comenta que cal tenir uns coneixements mínims sobre les capitals del món o la situació dels països. És interessant destacar que, mentre la primera finalitat citada està molt recolzada per autors i organismes internacionals, el fet de conèixer i transmetre coneixements desperta controvèrsies en certs autors. Delval (1990) o Vallory (2016), que

donaven suport a la idea de l'educació com a eina per a conèixer al món, expliquen que la funció de l'educació ja no ha de ser acumular coneixements ni transmetre'ls, ja que això provoca una escola reproductora de contingut i, per tant, amb poca possibilitat de transformar la realitat. També emfatitzen que, perquè els infants transformin la realitat, l'educació ha de partir de problemes i no de matèries. Segons Vallory (2016), la finalitat de transmetre coneixements no té sentit en un segle en què l'accés al coneixement és tan fàcil i immediat (p. 2).

Tot i això, la visió que l'educació ha de tenir com a objectiu "conèixer coses" pot enfocar-se també des d'un paradigma antimercantilista i més humanista: la reivindicació d'aquests sabers és la lluita contra la societat capitalista del segle XXI (Martínez, M. Esteban, F., Gonzalo, J. i Payà, M., 2017, p. 73). Carr (2005), per exemple, diu que verdader valor de l'educació és adquirir coneixements i capacitats valuoses en si mateixes i que ajudin a formar la personalitat, sense cap finalitat instrumentista. Ordine (2013) també reivindica aquells sabers que es consideren inútils, perquè així aconseguirem una societat que s'allunyi dels sabers materials amb guanys i beneficis pràctics. Ordine reivindica una educació amb sabers humanístics, llengües clàssiques o art (p. 11-12), de la mateixa manera que Vilanou comenta que hem de saber de llengües i llenguatges perquè ens ajudin a entendre el món. Moreno (2005) també reivindica aquesta finalitat: comenta que l'educació ha d'ajudar els infants a aprofitar-se de les experiències passades (p. 30), de la mateixa manera que Cela diu que l'educació ha d'existir perquè necessitem institucions que facin el nen partícip de la història del món.

De totes maneres, potser cal fer una reflexió més profunda sobre aquesta finalitat. En realitat, la finalitat de l'educació com una acumulació de coneixements, sabers, llengües i llenguatges sembla anar més enllà. Potser, podríem fins i tot dir que no és una finalitat en si mateixa, sinó un mitjà per aconseguir una altra finalitat: la de despertar la capacitat crítica dels infants i transformar la realitat. És a dir, si l'educació permet que els infants aprenguin la història del món i rebin coneixements, això ens portarà a una altra finalitat última: despertar la capacitat crítica i transformar la realitat.

Enllacem això amb el discurs de Cela, que explica que la transmissió de contingut aconsegueix ciutadans més cultes i amb més capacitat per transformar el món. “L’infern està ple de bones intencions” diu, i explica que els infants han de ser el més savis possible per ajudar a transformar el món. També destaca “transmetre la cultura” com a finalitat de l’educació, però diu que s’ha de fer de manera crítica, i no acceptant acríticament tots els elements de la cultura. Vilanou va en la mateixa línia, ja que comenta que una finalitat essencial de l’educació ha de ser empoderar i despertar la capacitat crítica. Per tant, sembla que una educació que transmeti sabers intel·lectuals és potser una eina per arribar a tenir persones crítiques i transformadores.

Molts autors destaquen el fet de despertar la capacitat crítica com una finalitat bàsica de l’educació. Ramírez (2011) i Nussbaum (2015) sostenen la idea que l’educació ha de desenvolupar i promoure el pensament crític. Esplac (2018) també ho té molt clar: diu que cal generar infants socialment actius i crítics que puguin resistir-se a les submissions que se’ls imposin.

Per això, aquesta finalitat pot tenir dues lectures. Per una banda, l’acumulació de coneixements i, per altra banda, una visió antimercantilista. Però, si l’anàlitzem encara en més profunditat, pot ser que aquesta no sigui una finalitat, sinó un mitjà per arribar a l’objectiu de despertar la capacitat crítica i empoderar els infants.

El tercer gran pilar de les finalitats de l’educació del segle XXI és, segons els entrevistats, l’humanitzar. Aquesta finalitat és també essencial en un segle on, com comenta Vilanou, l’individu ha canviat el seu paper, el concepte de “persona” s’ha difós i les noves tecnologies estan desplaçant les disciplines més humanistes i del pensar. Veiem que aquesta finalitat és present en la majoria d’autors. L’informe Delors (1996) parla de “l’aprendre a ser” com un dels quatre pilars bàsics que han de sostenir una educació de qualitat (p. 34). També Domènech i Guerrero (2005) comenten que la finalitat de l’educació és ajudar en el procés de fer-nos més humans (p. 22) i Delval (1990) exposa que l’educació ha de contribuir al desenvolupament psicològic i social de l’individu i el desenvolupament de la intel·ligència i les capacitats cognitives dels infants (p. 95). També Bokova (2016) parla de l’educació amb una finalitat humanista:

aconseguir persones que tinguin ganes d'aprendre tota la vida i que descobreixin el seu potencial i tracin un futur sostenible i una vida en dignitat.

És interessant observar que aquesta finalitat complementa el “despertar l'interès per a col·laborar per a un món més just i per convida al món”, perquè justament la societat es conforma per individus amb potencialitats individuals però que també comparteixen una responsabilitat conjunta. És, en definitiva, el que Cela comenta en el pèndol de l'autonomia i la responsabilitat: hem d'ajudar a construir persones que siguin capaces de dissenyar el seu projecte de vida, però que entenguin que en aquest disseny del projecte de vida hi seran els altres, que no estan sols en aquest món i que són responsables de la vida dels altres.

En aquest apartat cal destacar l'aportació que fa Vilanou sobre el concepte de “persona” i “individu”. Ell comenta que, en aquest segle XXI hi ha més individus que persones, i per això no acaba d'estar d'acord amb aquesta finalitat. Tot i això, donant la volta a aquest argument, podem observar que, justament perquè aquest segle ja no té “persones”, caldria emfatitzar una educació que humanitzi l'individu i que el faci veure la resta com a aliats i cooperants o, com diu Cela, que desvetlli aquells elements que configuren la bondat humana.

Per acabar, trobem una finalitat controvertida, però molt interessant i debatuda per autors: l'educació per transformar la realitat. Com comenta Cela, que qualsevol acte educatiu transforma la realitat. Tot i això, aquesta finalitat contrasta amb l'educació com a transmissora de coneixements, ja que si ens limitem a aprendre només allò que s'ha creat, com podem construir nou coneixement? L'escola com a reproductora de contingut o l'escola com a transformadora de la realitat és el binomi que es discuteix entre els autors. Per això, Ramírez (2011) diu que l'objectiu de l'educació ha de ser educar el pensament transformador, situant aquesta competència en l'eix de totes les disciplines mentre que Moreno (2006) contrasta amb aquesta idea, ja que pensa que cal seguir treballant la memòria (p. 30).

Un fet interessant d'aquesta finalitat és el binomi societat-educació. L'educació modifica la societat, però també ha de preparar els infants per aquesta. Per tant, cal que l'educació es desvinculi de la societat per poder transformar-la, o cal que segueixi els patrons que té la societat, perquè els infants puguin

adaptar-se a la vida que els espera? I, per altra banda, és possible que l'educació realment transformi la societat? Cela pensa que l'educació és justament l'eina per transformar la societat, perquè ha de permetre els infants ser bondadosos i transformar la realitat, de manera que es creï un món més just. En aquest cas, trobem una educació que transforma la societat i per tant, la societat queda subordinada a l'educació. En canvi, Moreno (2006) creu que justament la finalitat de l'educació és educar als i les alumnes perquè visquin en una societat en què seran jutjats pels resultats. Ell creu que l'educació s'ha de subordinar a la societat i, per tant, si la societat jutja pels resultats, cal que l'educació s'adapti a això. En aquest cas, trobem una educació que no transforma la societat, sinó que s'hi adapta. Per acabar, Vilanou té una visió diferent: creu que l'educació ja fa "el que ha de fer", i que és impossible transformar la realitat només des de l'educació. Trobem, doncs, tres mirades: la societat subordinada a l'educació, l'educació subordinada a la societat, o l'educació com una eina poc potent per transformar la societat.

És important relacionar la finalitat de transformar la realitat amb la primera i més important finalitat segons tots els autors: "l'educació ha de despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per conviure al món". Cal fer-se la pregunta següent: en quin món ha de lluitar l'educació per conviure? En el món i la societat actuals, o en un món que sigui més just i decent? És interessant fer aquesta reflexió perquè, depenent de com s'entengui el fet de transformar la realitat, s'interpretarà aquesta finalitat.

Cal destacar que tant Cela com Vilanou parlen poc d'una educació amb un propòsit competencial, que permeti els infants, com diu Delors (1996), "aprendre a fer" (p. 34). Marope (2017), en canvi, té un discurs molt clar sobre el propòsit competencial de l'educació. També Bueno (2014), que explica les finalitats de l'educació en termes neurocientífics, diu que els aprenentatges han de ser competencials, ja que el cervell fixa millor les connexions quan pot utilitzar allò que aprèn en la seva vida real. Bueno comenta que al cervell no li interessa saber una cosa "perquè sí", sinó què fer amb aquest coneixement (p. 19). El binomi coneixement-competència acaba sent un fals debat per la majoria d'autors. Tot i això, cal destacar les aportacions de Bueno (2014), que dóna més importància a les competències: diu que cal posar els coneixements

en competències. En contraposició a això trobem Vilanou, que dóna més valor als continguts: creu que rebutjar-los és una bestiesa, perquè només explicant competències no s'assoleixen els fins de l'educació i Moreno (2006), que explica que els continguts no tenen sentit per als infants en el moment que els han d'aprendre, però que l'educació ha de fer veure que aquells continguts s'han d'aprendre perquè així ho diu el mestre (p. 46).

És interessant destacar que la finalitat "fer créixer la capacitat d'emprenedoria" és rotundament rebutjada per Cela i Vilanou. Els dos pensen que aquesta finalitat prové d'una societat capitalista en què el mateix individu s'ha de resoldre la vida perquè la societat no genera les oportunitats que les persones necessiten. Aquesta finalitat només es veu en la Ley Española de Educación (2006), ja que cap altre autor en parla.

Per acabar, cal fer una darrera reflexió. Durant el procés d'anàlisi de resultats ha sigut molt complicat establir les finalitats de l'educació. Als entrevistats els ha costat molt definir les prioritats sobre el que ha de ser l'educació, fet que segueix reforçant la idea de Pring (2016), que la bona educació no hauria de perdre de vista el seu fi i hauria d'acotar els seus objectius per no abastar més objectius dels que la mateixa educació permet (p. 434).

Conclusions

Després d'haver realitzat aquest treball, veiem que l'objectiu general: "conèixer l'opinió sobre la finalitat de l'educació del segle XXI segons dos referents en l'educació: un acadèmic i un mestre" es compleix en molt bona mesura. S'han estudiat en detall les opinions d'ambdós experts en referència al propòsit de l'educació en aquest segle i s'han contrastat aquests resultats amb el nostre marc teòric.

Pel que fa als objectius específics, també han quedat complets. En primer lloc, s'han determinat algunes finalitats comunes que hauria de tenir l'educació del segle XXI. Potser amb una anàlisi més detallada i més entrevistes hauríem pogut arribar a determinar-les amb més precisió, però s'ha aconseguit l'objectiu proposat. Per altra banda, s'ha classificat la producció bibliogràfica referent a aquest tema. El marc teòric presenta una explicació extensa i classificada sobre els diferents autors que han parlat sobre les finalitats de l'educació al segle XXI. Per acabar, també s'ha format una opinió crítica pròpia durant els mesos que s'ha estat investigant. S'han conegut tants punts de vista diversos, que això ha permès formar una visió crítica de la finalitat de l'educació en aquest segle.

Personalment, crec que els neguits que tenia a l'inici d'aquest treball s'han resolt en bona mesura. Ara tinc més clares quines haurien de ser les característiques d'una bona educació al segle XXI, i crec que això m'ajudarà molt a saber quin camí haig de prendre en les meves pràctiques educatives i a no desviar-me del meu objectiu. Penso que és essencial fer-se el plantejament sobre el propòsit de qualsevol cosa a la vida. En especial, com que l'educació ocupa un espai molt important de la meua, crec que era molt important acabar la carrera amb una idea més clara sobre quin era el meu objectiu en aquest sistema i cap a on havia d'avançar l'educació.

En primer lloc, de l'anàlisi de les entrevistes veiem que no hi ha una decantació clara dels entrevistats per a pocs objectius. Des del meu punt de vista, això pot arribar a ser positiu, ja que no crec que l'educació tingui un únic objectiu. Penso que s'han d'equilibrar uns quants justament perquè l'aprenentatge sigui final i l'educació tingui un sentit en si mateixa (Vallory, 2016, p. 1). Tot i això, com diu

Pring (2016), crec que sovint l'educació intenta abastir més del que pot, i això pot fer que es desviï del seu propòsit. Per tant, penso que és interessant establir no més de quatre objectius perquè l'educació sigui completa però també centrada i concisa.

Després de l'anàlisi dels resultats, veiem que la majoria d'autors i entrevistats tenen clara una finalitat: "despertar l'interès per col·laborar per un món més just i convida al món". Tot i això, penso que les escoles encara estan lluny de tenir aquest objectiu en el centre de les seves pràctiques. Encara es dona molt de valor als coneixements, i crec que l'educació hauria de canviar la seva mirada per complir un objectiu que sembla tan clar en aquest segle XXI.

També és interessant destacar l'objectiu "aprendre la història del món, les seves llengües i llenguatges i transmetre coneixements". És cert que el coneixement pot ser un mitjà per lluitar contra la societat capitalista i per aconseguir la capacitat crítica i d'empoderament. Tot i això, en un segle en què el coneixement està a l'abast de tothom amb les noves tecnologies, crec que és important que l'educació aportï un valor afegit. Seguint les idees de Bueno (2014), penso que les experiències d'aprenentatge han de tenir un sentit per als infants i han d'estar fonamentades en experiències reals perquè l'educació tingui aquest valor afegit i el cervell aprengui (p. 19). Per tant, farem això possible si posem els coneixements en competències.

Tot i que els entrevistats no n'han parlat gaire, penso que reivindicar les competències donarà als infants unes experiències d'aprenentatge amb sentit que desenvoluparan la seva capacitat crítica. Quan l'educació té sentit per a la pròpia vida és quan un es pot formar una opinió pròpia i pot decidir transformar aquella part de la societat que no li agrada. Per això, crec que cal desenvolupar una educació que posi els continguts en competències, amb experiències que siguin rellevants per als infants i que els plantegi reptes de la societat, tan individuals com col·lectius. Així serà com l'educació empoderarà als infants i transformarà la societat. Tal com ja apuntava Cela, penso que l'educació sí que té el poder de transformar la societat i que, per tant, l'escola no s'hi ha de subordinar, sinó que ha de despertar en els infants el desig de transformar-la.

És interessant destacar que els objectius s'han d'equilibrar entre ells. En aquest cas ho veiem molt clar: no podem donar-li més valor a aquest segon objectiu

que al primer, justament perquè sense un no es pot complir l'altre. En aquest cas, els infants han de voler transformar la societat però els caldrà haver despertat les ganes de fer-ho cap a una visió justa i solidària del món. Si no, podem tenir infants que transformin la societat però no per crear un món més just on es convisqui en pau i respecte, sinó un món amb valors més egoistes, materials o insostenibles.

Per acabar, l'objectiu d'humanitzar l'individu em sembla també essencial. Crec que l'educació ha d'humanitzar cada persona i despertar-li elements de bondat, autonomia, construcció d'un projecte de vida digne i amb benestar i capacitat per aprendre tota la vida (Bokova, 2016 i Regí, 2017). Tot i això, és essencial una altra vegada que les finalitats s'equilibrin entre elles. Així doncs, la primera finalitat ha d'anar de la mà també d'aquesta tercera. Tal com apuntava Cela, l'autonomia ha d'anar del bracet de la responsabilitat. En aquest sentit, penso que és interessant desenvolupar el concepte de "responsabilitat col·lectiva". És a dir, l'educació ha de desenvolupar les potencialitats de cada individu en particular perquè després aquests individus puguin fer créixer les seves potencialitats col·lectivament, amb una visió global i tenint en compte les altres persones en els seus projectes de vida.

Esperem que aquestes reflexions ens despertin les ganes de lluitar per millorar l'educació i, sobretot, que ens ajudin a conèixer el destí del nostre viatge per no desviar-nos i anar avançant cap a una millor educació en aquest segle.

Prospectives i limitacions

Després d'haver realitzat aquest treball, ens adonem que té una sèrie de limitacions que cal destacar:

- El nombre d'entrevistes: a causa del temps limitat de què s'ha disposat, s'han entrevistat dues persones. Per tenir una visió més completa de l'opinió dels referents educatius -tant acadèmics com mestres-, s'haurien d'haver entrevistat al voltant de sis persones.
- L'ús d'un programa informàtic per a l'anàlisi: tot i que el treball té una mirada molt qualitativa, l'ús d'un programa informàtic per a quantificar i categoritzar els resultats hagués resultat molt entenedor.
- Entrevistes en què es prioritzessin poques finalitats: les entrevistes del treball tenen una mirada oberta i semiestructurada. Tot i això, ha sigut complicat que els entrevistats triessin poques finalitats que hauria de tenir l'educació, ja que les consideraven totes importants. Això ha fet que l'anàlisi de resultats fos més difícil de quantificar. Per poder acotar més el treball, caldria una entrevista en què els experts haguessin de prioritzar poques finalitats de l'educació.

Aquest treball ens obre una perspectiva esperançadora però amb molts reptes. En primer lloc, ens adonem que la finalitat de l'educació és un tema que s'ha tractat molt poc durant els anys del Grau, però que és essencial: és important que les persones que s'ocupen d'educar es plantegin el propòsit de les seves accions. Per això, caldrien algunes assignatures més humanistes a la Facultat en què es reflexionés sobre el sentit de l'educació i s'investigués sobre la producció bibliogràfica que ja existeix sobre el tema.

Per altra banda, caldria seguir investigant en aquest tema per acotar millor les finalitats. Tal com s'ha dit anteriorment, les finalitats de l'educació són moltes, i costa prioritzar. Tot i això, l'educació té un temps i uns espais limitats, i caldria definir millor una o dues finalitats bàsiques per poder assegurar-se que es compleixen.

La finalitat més compartida entre tots els experts és que "l'educació hauria de despertar l'interès per a col·laborar per un món més just i per aprendre a viure al món". Tot i això, a les escoles encara es dona més importància a

altres sabers conceptuals o fins i tot procedimentals. Els resultats d'aquest treball ens obren una gran prospectiva: caldria que les escoles es plantegessin encarar les seves metodologies cap aquesta finalitat.

L'educació necessita encara molta investigació, que és molt necessària per oferir unes pràctiques educatives de qualitat. Si se seguís investigant sobre aquest tema, es podria portar a les entitats educatives de referència per tal que totes les escoles sabessin quina direcció ha de prendre la seva pràctica i quins objectius han de tenir les seves accions.

Caldria analitzar, doncs, si les finalitats de l'educació s'estan realment aplicant a les escoles, ja que és interessant que la pràctica educativa vagi lligada amb d'investigació. Per això, una prospectiva interessant seria establir unes pautes sobre com s'hauria de modificar la pràctica educativa perquè es complissin els objectius que l'educació ha de perseguir.

Per acabar, l'educació encara necessita molta xarxa entre els agents involucrats en el sistema per caminar en la mateixa direcció. Falta connexió entre escoles, xarxa entre mestres i organismes educatius amb un lideratge potent que marquin el camí a seguir. Convindria seguir investigant sobre aquest tema per traslladar els resultats a tots els agents educatius i articular un canvi que camini en la mateixa direcció.

Referències

Bokova, I. (2016). *Servicio de prensa*. [En línia]. Consultat: [12 març 2018]. Disponible a: http://www.unesco.org/new/es/media-services/single-view/news/education_must_keep_up_with_complex_and_rapid_change_says_d/

Bueno, D. (2014). *Neurociència per a educadors*. Barcelona: Rosa Sensat

Carr, D. (2005). *El sentido de la educación. Una introducción a la filosofía y a la teoría de la educación y de la enseñanza*. Barcelona: Graó

Criatures (2014). *Emocions i racionalitat: el camí cap a un benestar i una dignitat més integrals*. [En línia]. Consultat: [7 març 2018]. Disponible a: https://criatures.ara.cat/blogs/el-cer-bell/Emocions-racionalitat-benestar-dignitat-integrals_6_1223937595.html

Delors, J. (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. [En línia]. Consultat: [20 març 2018] Disponible a: http://www.unesco.org/education/pdf/DELORS_S.PDF

Delval, J. (1990). *Los fines de la educación*. Madrid: Siglo Veintiuno de España Editores, S.A.

Domènech, J. i Guerrero, J. (2005). *Miradas a la educación que queremos*. Barcelona: Graó

Educación, BOE 106 (2006). *Ley Orgánica*. [En línia]. Consultat: [7 març 2018]. Disponible a: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>

Esplac (2018). *Què vam aprendre a l'escola d'Esplac 2018?* [En línia]. Consultat: [12 març 2018]. Disponible a: <https://www.esplac.cat/que-vam-aprendre-escola-esplac-2018/>

Escola Nova 21 (2017). *L'horitzó de canvi*. [En línia]. Consultat: [10 març 2018]. Disponible a: <https://www.escolanova21.cat/horitzo-comu/>

Generalitat de Catalunya (2009). *El currículum de primària*. [En línia]. Consultat: [17 març 2018]. Disponible a:

http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0031/034fc257-4463-41ab-b7f5-dd33c9982b4f/curriculum_ep.pdf

L'Écuyer, C. (2013). *Educar en el asombro*. Barcelona: Plataforma

Lidefer (2017). *131 Frases de Educación Célebres*. [En línia]. Consultat: [17 març 2018]. Disponible a: <https://www.lifeder.com/frases-de-educacion-celebres/>

Marope, M. (2017). Future competences and the future of the curriculum. [En línia]. Consultat: [17 març 2018]. Disponible a: http://www.ibe.unesco.org/sites/default/files/resources/future_competences_and_the_future_of_curriculum.pdf

Martínez, M., Esteban, F., Jover, G. i Payà, M. (2017). *La educación, en teoría*. Madrid: Síntesis.

Martínez-Otero, V. (2007). *La buena educación. Reflexiones y propuestas de psicopedagogía humanista*. Barcelona: Anthropos

Moreno, R. (2006). *Panfleto antipedagógico*. Barcelona: Leqtor

Nussbaum, M. (2015). *El duro discurso de Martha Nussbaum sobre el futuro de la educación mundial*. [En línia]. Consultat: [25 març 2018]. Disponible a: <https://www.elheraldo.co/educacion/el-duro-discurso-de-martha-nussbaum-sobre-el-futuro-de-la-educacion-mundial-233416>

Ordine, N. (2013). *La utilitat de l'inútil*. Barcelona: Quaderns crema

Peña-López, I. (2016). *L'educació com un bé comú*. [En línia]. Consultat: [20 març 2018]. Disponible a: <http://www.debats.cat/ca/educacio-com-un-be-comu>

Pring, R. (2016). *Una filosofía de la educación políticamente incómoda*. Amilburu, M.G. (ed. y trad.). Madrid: Narcea

Ramírez, P. (2011). *La educación instrumental*. [En línia]. Consultat: [25 març 2018]. Disponible a: <http://autoestimaescolar.blogspot.com.es/2011/08/la-educacion-instrumental.html>

Regí, C. (2017). *Qui és qui. Educació demà*. [En línia]. Consultat: [15 març 2018]. Disponible a: <http://educaciodemà.cat/qui-es-qui/innovador/coral-regi-rodriguez>

Riba, C. (2017). *L'anàlisi de contingut en perspectiva qualitativa*. A Tècniques d'anàlisi de dades qualitatives. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya

UNESCO (2016). *Repensar l'educació* [En línia]. Consultat: [9 març 2018]
Disponible a:
http://www.fbofill.cat/sites/default/files/Repensareducacio_2aedicio_311017.pdf

Vallory, E. (2016). *El canvi educatiu des de cada barri i municipi: un repte col·lectiu*. [En línia]. Consultat: [25 març 2018]. Disponible a:
<https://www.escolanova21.cat/wp-content/uploads/2018/01/El-canvi-educatiu-FoCC%80rum.pdf>

Whiteley, G (2016). *Most Likely To Succeed*. Documental.

Zabala, A. (2009). *L'ensenyament basat en competències, una nova oportunitat*. [En línia]. Consultat: [12 març 2018]. Disponible a:
http://xtec.cat/crp-terrassa/comp_bas/Antoni%20Zabala%202009.pdf

ANNEXOS

Entrevista amb Jaume Cela

Bon dia, Jaume. Com ja saps estic fent el meu Treball de Fi de Grau sobre les finalitats de l'educació al segle XXI. Per això la primera pregunta tracta sobre això: defineixi el segle XXI i els 4 reptes que té aquesta etapa històrica per a l'educació.

Això que plantejes és molt ambiciós, parlar de quatre reptes d'un segle... Jo et puc dir els quatre reptes que en aquest moment tenim, i que es mantindran durant no sé quant de temps, però plantejar els quatre reptes de tot un segle és impressionantment ampli. Jo et diré els quatre reptes que actualment estan a l'escola i que depèn de com els resolguem tindrem uns resultats o uns altres.

Un primer repte seria el treballar per tenir una **escola inclusiva**, que és aquella escola que no té etiquetes i en la qual tots els nens i nenes estan junts per aprendre junts, per aprendre dels uns dels altres i per aprendre a favor i també en contra dels uns dels altres, en el sentit que modulem les nostres opinions a partir del que sentim dels altres. Això es un repte importantíssim en una societat en què es tendeix a seguir mantenint el sistema educatiu com un sistema classificatori i competitiu. Per això em sembla imprescindible construir una escola on hi siguem tots. Tots vol dir tots. Això requereix, per una banda, creure-s'ho, i per altra banda, una dotació pressupostària de recursos molt important. Perquè hi pot haver infants que necessitin recursos humans o tècnics i que els escoles hagin de fer una sèrie de canvis en tota la seva organització i la orientació d'on volen anar. A més, aquesta escola inclusiva que volem, sense etiquetes i sense desigualtats requereix que la societat tendeixi a ser cada vegada més inclusiva.

Un altre repte seria **l'avaluació**. Si tenim un currículum competencial, hem de procurar unes pràctiques d'ensenyament i aprenentatge en què hi hagi uns models d'avaluació com la coavaluació, l'autoavaluació... i que sapiguem trobar la manera de fer conscient a la criatura que aprèn sobre què ha de fer per continuar aprenent quan nosaltres no estiguem al seu costat. Avui el model que s'adequa més a aquest tipus d'avaluació d'un currículum competencial és el gènere narratiu. Que tu puguis explicar un relat sobre com aquest infant aprèn i què faràs tu perquè ell tingui consciència sobre quin son els seus punts forts i

febles i perquè tingui consciència de com haurà de prosseguir per seguir aprenent. El gènere narratiu ens ajuda a explicar com està aprenent la criatura i com nosaltres podem continuar les nostres accions perquè l'infant pugui seguir aprenent. Cal fer-lo conscient l'infant d'això, perquè ell és el subjecte que aprèn i ha de saber com ha de seguir avançant, millorant les seves competències i posant-les al servei dels altres.

Un altre repte és fer una escola on compti tant el tema de la **cognició i com de l'emoció**, adreçades a la construcció de la **bondat humana**. És imprescindible que les escoles es plantegin fer ciutadans el més bones persones possibles. Això és gairebé impossible però ens hi hem de posar.

Hi ha un altre repte que és el repte de la **formació del professorat**. Encara estem lluny de la triangulació tan important sobre formació inicial, escoles que acullin mestres de pràctiques i mestres de pràctiques. Aquesta triangulació entre els tres elements de la formació educativa és molt important. I després que la formació permanent sigui el més lligada possible a les necessitats que tenen els centres educatius.

Després hi ha un altre repte, que seria un que ho emmarcaria tot. Que fóssim capaços de **veure el nen com un nen**, amb unes necessitats personals i com a criatura que normalment la societat no respecta, perquè li imposa uns ritmes i uns criteris que no són els que defineixen l'infant. Però repeteixo que són reptes del present, no sé què passarà l'any 2024.

I com descriuria el segle XXI?

Doncs pel que fa al segle XXI i les seves característiques, és un segle **d'acceleració**: vivim en una societat tremendament accelerada. I a més ens cal fer una reflexió sobre el que significa la aparició de les **tecnologies** i com aquestes ens estan fent canviar la mirada que tenim sobre el món. Cal veure quins avantatges ens aporten i quins inconvenients són preocupants. Totes les tecnologies no són neutrals, i per això cal veure quins efectes tindran aquestes tecnologies en la nostra manera de veure el món.

La següent pregunta és ja sobre la finalitat de l'educació: contextualitzi i concreti tres finalitats de l'educació del segle XXI i justifiqui el perquè.

Jo he marcat: **“transmetre la cultura”, “despertar la capacitat crítica dels infants”, “aconseguir la justícia i l’equitat”, “despertar la motivació i el plaer en els infants” i “transmetre als infants la necessitat de col·laborar per un món més just”**.

De totes maneres, aquesta pregunta m’estimaria més contestar-te-la en funció de repassar les finalitats que trobem en la tercera pregunta, perquè són aquestes que has destacat tu aquí les que jo utilitzaria, encara que hi faria algun canvi. Per exemple, aquesta que diu **“ensenyar sabers inútils com la filosofia o la poesia, i que no ha de ser utilitarista”**. Jo els sabers inútils els posaria entre cometes, perquè la filosofia i la poesia no són sabers inútils; són sabers tremendament útils i necessaris, i més en una societat que podem caure en braços d’una tecnologia cada vegada menys humanista. Per exemple, la diferència que hi ha entre el metge que utilitza la tecnologia per apropar-se al pacient i el metge que posa la tecnologia per no mirar els ulls del pacient. Crec que l’exemple del metge em va molt bé per explicar això. Als mestres ens pot passar igual. Podem pensar que un nen o nena el podem reduir a una graella d’avaluació o d’observació. Els éssers humans sempre ens escapem pel punt fosc que té el mirall retrovisor.

Per això, la filosofia de la poesia, dels sabers que es consideren inútils, i que Ordine en parla molt en el seu llibre, són sabers i coneixements que ens ajuden a formular preguntes. I les preguntes ben formulades és molt important que les fem. A l’escola es tendeix molt a ensenyar a respondre i es tendeix molt poc a ensenyar a preguntar. I les preguntes s’han de saber fer ben fetes, perquè hi ha qui diu que una pregunta ben formulada ja es mitja resposta. Per això aquests sabers d’inútils no en tenen res, a mi em sembla que són molt importants. I no ho contrastaria amb el saber utilitarista. El saber formular preguntes és una cosa tremendament útil i tremendament necessària.

Sobre **“fer despertar la sorpresa, l’admiració i la curiositat per les coses”**, això és importantíssim. Jo canviaria potser “curiositat” i posaria “motivació”, perquè la curiositat, segons alguns autors, és una cosa que s’acaba molt ràpid, és un foc que s’encén i s’apaga ràpid, i la motivació és quelcom que dura molt. Moltes vegades la curiositat està a la base humana, però hi ha autors que diuen que la curiositat s’exhaureix i la motivació és permanent. Despertar la

sorpresa i l'admiració per les coses em sembla que essencial, i ja Aristòtil en parlava. El coneixement sempre és una cosa que ens sorprèn. Ramon Llull ja parlava de “meravellar-nos de les meravelles del món”.

“Transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals”. Clar, l'escola és una institució que ho fa, això, i que ho ha de fer. Quin grau d'importància han de tenir? Doncs n'han de tenir. Però hem de saber quins són aquells coneixements que els nens i nenes venen a fer a l'escola. Ho hem de parlar i debatre molt per saber què és el que té sentit ensenyar i aprendre i què és el que cal saber per viure en una societat com la que tenim ara, en la qual ningú no et pot definir què passarà d'aquí deu anys. Estem preparant infants per un món en què hi haurà professions que no sabem ni si existiran ni com existiran, per això cal fer la reflexió sobre què hem d'aprendre. Hi ha gent que pot desmerèixer aquesta afirmació, perquè diuen que a l'escola es ve a aprendre altres coses, i no coneixements. Però per mi, els infants venen a l'escola a aprendre una sèrie de coses, i segons en quins contextos, si no ho aprenen a l'escola no ho aprendran enlloc més. L'escola és una institució que encara és molt important. I a l'escola hi ha coneixements, continguts i sabers intel·lectuals, igual que hi ha d'haver-hi altres. Hi ha d'haver sabers que són procedimentals, actitudinals... Una formació intel·lectual també ha de tenir una component de formació manual molt important.

També hem de procurar que el coneixement, sigui el menys separat i fragmentat possible, i una tendència de la societat actual és a la fragmentació. Necessitem gent que ens sàpiga veure com individus sencers, de la mateixa manera que necessites un metge de capçalera que et miri globalment. Aquest metge ha parlat amb els especialistes, perquè cada vegada els sabers són més complexos. Però jo necessito una persona que m'orienti globalment. Aquesta és la funció del tutor. Pot haver-hi moltes persones que passin per l'aula, però ha d'haver-hi algú que sàpiga unir tot això i donar resposta a aquella singularitat que té al davant.

“Transmetre la cultura” és una altra funció importantíssima. L'escola transmet cultura. Els éssers humans som éssers biològics i culturals. Com ha de transmetre l'escola la cultura? Doncs ho ha de fer de manera crítica, i no acceptant acríticament tots els elements de la cultura. A més, actualment la

cultura ja no és “la” cultura sinó que hi ha moltes cultures, moltes visions sobre el món. Però l’escola té un paper fonamental en aquesta transmissió. Ja sé que hi ha gent que s’ho carrega perquè hi ha la paraula “transmissió”, però deixem-nos d’històries. A l’escola els infants estan en un ambient cultural i no podem prescindir de la cultura. Vivim en un món que ja està creat i nosaltres hem d’acompanyar aquest nen a l’entrada d’aquest món. Després ells ja faran la seva interpretació del món i el transformaran, però primer s’ha de conèixer per poder després transformar-lo.

“Fer despertar la creativitat en els alumnes”. En general, els alumnes ja ho són molt, de creatius. Jo em conformaria amb que no l’apaguéssim, perquè normalment els nens són molt creatius. Com que no tenen por davant dels reptes, proven, i aleshores poden sortir coses molt interessants. No tot el que fan és molt interessant, però en general els infants són molt creatius. I el que s’hauria de demanar a l’escola és que no apaguin aquest foc. Intentem desvetllar motivació, interès pel coneixement i proposar reptes que ells puguin anar assolint individual o col·lectivament..

Pel que fa a la **“capacitat crítica”**. És que si no hi ha capacitat crítica, no hi ha educació. És importantíssim. Si tu no poses en crisi el coneixement, del tipus que sigui o les seves actuacions, no hi ha progrés. A vegades aquesta crítica es fonamenta en una senzilla pregunta: “Això que dius, es dona en tots els casos? Has pensat mai en això que ha dit el teu company sobre aquesta manera de mirar-se aquest problema? Aquesta interpretació que has fet sobre aquest mapa, és la única bona? No et sobta que Europa estigui al centre? Tots els nens del món ho veurien igual? Això ho veiem en totes les nostres ocasions sempre de la mateixa manera?” Educar críticament és fer dubtar dels coneixements i creences que un té, i això pot fer arribar molt lluny. Un altre exemple: “la única manera que tenim de solucionar la gana al país és col·laborant amb la marató de la recollida d’aliments?” Això no vol dir carregar-t’ho, però vol dir qüestionar-se: “hi ha altres vies?” Aquesta finalitat és consubstancial a l’acció educativa. O és crítica, o no és educació.

“Alliberar els infants i fer-los lliures”. Si això s’interpreta com deixar-los ser criatures, per mi és fonamental. Fer-los lliures no sé si seria la paraula que utilitzaria. Però deixar-los ser criatures, això és fonamental. Deixar que tinguin

el seu temps, que juguin, que s'equivoquin, que expressin els seus dubtes, que siguin infants, que puguin aportar la seva mirada al món... Hi ha experiències molt maques d'això, com barris on es fan els consells d'infants, en què els nens opinen sobre com organitzar la societat. El que és important és que no diguem "quina gràcia que ens fan" sinó que ens prenguem molt seriosament el que ens diuen. I que si hi ha alguna cosa que no es pot fer, no es pot fer. A vegades a les assemblees de les escoles, en les quals els infants poden expressar moltes coses, els infants demanen moltes coses que tu saps que no poden ser. Llavors és qüestió de dir: "No, això pot ser de moment, perquè no tenim els mitjans", i justificar el perquè. I llavors dir: "Ara bé, això altre sí que ho podem fer, i ho organitzarem, avaluarem i mirarem per què no ha sortit..." Si "fer-los lliures" s'entén així, sí que és molt important.

"Ajudar els infants a ser més persones". Això és fonamental. El que passa és que hauríem de discutir què és "ser més persones". Per mi ser més persona és desvetllar aquells elements que configuren la bondat humana. No el bé. En nom del bé s'han comes molts crims a la humanitat. Els nazis quan enviaven els jueus als camps d'extermini pensaven que estaven fent el bé. La bondat humana és una altra cosa: la persona que intenta posar-se a la pell de l'altre, sabent que ell és una persona que està inacabada i que no està tot fet i que per construir-se necessita de la veu, la companyia i l'opinió dels altres, i que ha de tendir a descentrar-se per poder centrar la importància d'allò que és comú. Aquí entrarien elements com la tendresa, la carícia o la compassió -no la pietat, perquè la pietat parteix d'una posició desigual-. És a dir, la capacitat d'intentar -tot i saber que és impossible- posar-te a la pell de l'altre. És a dir, és repetir el discurs de la ètica. La ètica és la resposta que un dona a les necessitats de l'altre, i no un codi moral. El nazisme, en aquest sentit, seria un codi moral, però la ètica és: "Jo intento mirar el que l'altre necessita sabent que ni li resoldré tot ni sabent del cert que allò que faré estarà encertat, però em poso a la seva pell i l'intento ajudar".

"Transformar la realitat". No és que sigui una prioritat, és que això "és". Qualsevol acció educativa que es fa, es transforma la realitat, encara que hi ha unes transformacions que ens fan avançar i altres que no, però molt sovint no ho sabem. Els que ens dediquem a l'educació no tenim una certesa que allò

que estem fent sigui allò encertat. Tenim una certesa posterior, molt després dels nostres actes, com quan l'Albert Camí envia la carta al seu mestre. Però transformar la realitat, sempre es transformar.

“Ser un bé comú per a la societat”. Si per ser un bé comú s'interpreta que aquells resultats nosaltres els posem al servei de tota la col·lectivitat, llavors és essencial. Però no hem d'oblidar que l'individu en concret també té les seves necessitats.

“Adquirir competències per a la vida que viuen”. Això és imprescindible. El futur està molt bé, però ningú sap com és. El present el coneixem, i l'hem d'educar. Jo sé que quan un nen plora, necessita que el consolin. No em cal anar a finals de segle. És una necessitat del present. És important que els infants adquireixin competències per a la vida que viuen.

I pel que fa al terme “competències”?

El terme competències té una vessant pràctica. Ser competent, però no ser competitiu, perquè això és una altra cosa.

“Fer despertar la cooperació en els infants”. Això és molt important, però això no vol dir que no puguis treballar de forma individual i singular. Però cal saber que les teves accions tenen una repercussió en la vida dels altres. És a dir, l'equilibri entre l'autonomia i la responsabilitat. Per una banda, hem d'ajudar a construir persones que siguin capaces de dissenyar el seu projecte de vida, però per altra banda hem de desvetllar l'interès perquè entenguin que en aquest disseny del projecte de vida hi seran els altres, que no estan sols en aquest món i que són responsables de la vida dels altres.

“Aconseguir en els infants la capacitat d'aprendre i d'aprendre al llarg de tota la vida”. Això seria el mateix que anteriorment, però cal donar aquelles competències perquè arribi un moment en què ells aprenguin sols. Sempre necessitarem dels altres, però tenir els màxims mecanismes possibles per poder aprendre al llarg de tota la vida és fonamental. Això és una cosa que ja ve de finals del segle passat, però que cada vegada es planteja més.

“Fer vides en dignitat”. La dignitat és un concepte difícil de definir. Hi ha persones que provenen de l'ètica que et diran que la dignitat és molt discutible. Depèn dels components que tu poses en joc per definir la dignitat humana, i

requereix un debat sobre què entenem per dignitat humana. Si s'entén perquè la persona tingui allò que necessita per viure i per desenvolupar-se com a ésser humà, això és important. Però la manera de fer això també és important, i es poden utilitzar formes que no siguin gaire dignes per fer això.

“Aconseguir la justícia i l'equitat” és molt important. El que passa és que la justícia normalment no té present el context. Diuen que la justícia és cega i sorda, i justament la pedagogia sempre necessita veure el context. La justícia i l'equitat són béns que hem d'anhelar tots, però requereixen un debat sobre què entenem per una cosa i per l'altra.

“Despertar la motivació i el plaer en els infants”. Això és importantíssim si volem que el nen s'interessin pel seu coneixement. Aquest coneixement nosaltres li dissenyem, perquè jo penso que els mestres, les escoles i la societat tenen la responsabilitat de definir uns coneixements que tots hem de mirar d'assolir. Llavors és molt important desvetllar l'interès i la motivació per aquest coneixement, més enllà de les parets de l'escola.

“Transmetre la necessitat als infants de col·laborar per un món més just”. Si hagués de triar una finalitat, triaria aquesta. I hi afegiria, però, un concepte que s'utilitza molt poc: just i “decent”. La paraula “decent” te la explico amb un exemple: quan una ONG col·labora alimentant les zones on hi ha gana, és un acte just i bell. Però quan ho fa llençant el pa des d'un camió, és un acte indecent, perquè no està respectant la dignitat de l'ésser humà justament per ser ésser humà. Jo entenc la dignitat com allò que té un senzillament per ser ésser humà.

“Despertar l'autonomia en els infants” m'agrada molt, però jo hi afegiria que l'autonomia ha d'anar sempre acompanyada del bracet de la responsabilitat. Si no, podem formar éssers molt autònoms però sense cap nivell de responsabilitat sobre el món.

“La capacitat d'emprenedoria”. A mi la paraula “emprenedoria” no m'agrada. Si emprenedoria vol dir gent que sigui capaç de gestionar coses a la seva vida, ja tenim l'autonomia i la responsabilitat. L'emprenedoria ha amagat moltes vegades el que “et fem fora de la feina i et rebaixem el sou i tu seràs un bon emprenedor i sabràs sortir-te'n”. Per tant, jo aquesta la posaria al final.

“Aconseguir que els infants resolguin problemes i reptes de la societat”.

Sí, és molt important que les coses les fem per viure millor. Tot i això, és important motivar el debat per saber què és allò que ens convé personalment i com a grups humans.

I si haguessis de concretar algunes, o si haguessis d'explicar: “L'educació ha d'existir amb aquest propòsit”, què diries?

L'educació i l'escola han d'existir perquè necessitem institucions que enllacin la **història del món** i que facin el nen participi de la història del món, que l'ajudin a convertir-se en un **ésser** més que biològic -que ja ho és- **cultural**, i perquè els infants siguin capaços d'entrar en aquest món amb una visió disposada a ajudar, a **entregar-se i a col·laborar amb els altres**. Per fer això, necessiten poder ser el més **savis** possible per tenir el màxim nivell d'interpretació dels fets i el més decidits en criteris de **bondat**, per poder ajudar a **transformar el món**. Per mi aquest és ha de ser el l'objectiu de l'escola i de l'educació. A partir d'això, tu pots plantejar-te moltes coses, com per exemple: què fem quan els infants s'equivoquen? O, si segons les neurociències, tots aprenem de maneres diferents i tots som capaços d'aprendre: què fem amb els infants que tenen moltes dificultats per aprendre segons els paràmetres que segons l'estadística estan normalitzats? Els excloem de l'escola o els integrem dins l'escola i busquem la manera d'atendre'ls segons les seves necessitats?

I ara venen quatre frases que agrupen en una mica el que havíem parlat abans. D'aquestes 4 frases, expliqui en quin grau hi està d'acord i justifiqui-ho.

Jo les veig totes importants, però si haig de triar, jo diria que la “b” és més important que la “a”. Perquè la “b” parla d'un món més just, i que els infants transformin la realitat, i això ho faran en funció d'aconseguir aquest món més just, i també parla de que solucionin reptes de la mateixa i que cooperin entre ells. Ara bé, per fer tot això, necessites tota una sèrie de sabers intel·lectuals o de sabers que tenen una finalitat en si mateixos. Per què? Perquè l'infern està ple de bones intencions. I jo puc tenir unes teories molt maques per transformar la realitat, però que no estiguin recolzades per cap criteri racional d'investigació o de recerca.

Pel que fa a la “c”, segueixo pensant que la “b” és la que ho engloba millor. I la última, la “d”, em sembla molt important. Si jo n’hagués de triar **dues triaria la “b” i la “d”**, però sense desmerèixer les altres, perquè els sabers intel·lectuals són importants. Són els més importants? Possiblement no. Torno a l’exemple del metge. El metge pot tenir uns coneixements intel·lectuals molt importants i després oblidar-se de tota la part emocional que té la medicina. Els mestres igual. Jo puc ser un matemàtic excel·lent, però no saber com poden els infants aprendre matemàtiques. Perquè no podem oblidar que un bon mestre no és el que ensenya bé, sinó aquell que els seus alumnes aprenen. Durant molts anys hem estat reflexionant sobre l’aspecte “ensenyar”, però ara estem a l’altre costat. És com un pèndol. Com el pèndol de l’autonomia i la responsabilitat.

Pot haver algú que consideri un desprestigi dels sabers intel·lectuals si no van acompanyats dels sabers emocionals, i té raó. Però saber coses és important. I si és important, llavors el mestre el que ha de fer és establir la motivació, fer-ho de forma crítica i que d’aquest procés s’obtingui plaer. Encara que la discussió del plaer és sempre discutible. Per exemple, a mi em fan anar moltes vegades a parlar sobre el plaer de la lectura, perquè em dedico a escriure. El plaer de la lectura es una finalitat que tu has de perseguir, però això no té res a veure amb si s’ha de fer una lectura obligatòria o no. Si tu et preguntes: “Es pot obligar a algú a tenir plaer per la lectura?” Doncs no. Els plaers no es poden obligar mai, perquè un plaer no pot sortir per via de decret. Ara bé, això vol dir que hem de renunciar a que les nens que no obtinguin plaer per la lectura no siguin capaços de donar sentit a un text que estan llegint? No. Perquè això és un saber bàsic que han de conèixer. Si a més a més obtenen plaer, visca! Jo faré tot el possible perquè obtinguin plaer. Però jo els hi he d’ensenyar.

I això és una cosa que separa el que és la feina de l’acompanyament. Quan es fan discursos de segons quins models escolars, jo tinc les meves reserves, perquè no és el nen el que ha de gestionar el currículum. Hi ha coses que sí, i nosaltres els hem d’escoltar molt, però si un nen no té interès per les matemàtiques, jo com a mestre he d’ajudar-lo i motivar-lo molt perquè, si més no, hi hagi quatre coses molt importants de les matemàtiques que se les faci seves, i sobretot en els contextos socialment més empobrits.

Ara, si m'hagués de quedar amb dues, em quedaria amb la "b" i la "d", perquè les altres hi queden més englobades. La vida del present és fonamental. Imaginat aquí al voltant nostre la de missatges que s'han de comprendre: rètols, formes... i tot això és vida del present. Ara bé, que de tots els aprenentatges la seva finalitat sigui obtenir plaer, això ho podem discutir.

Ara que parlaves, m'han vingut dues preguntes. La primera: quan parlaves del plaer i deies que hi ha infants que no obtenen plaer aprenent matemàtiques però que igualment els hi hem d'ensenyar, sobretot en contextos desfavorits, per què? Quina seria la finalitat que un nen o nena aprengui matemàtiques llavors?

Perquè la matemàtica respon a qüestions importants de la vida. La matemàtica forma part de la vida. El que passa és que si ho fas bé, el nen s'interessarà. Si fas les matemàtiques com una cosa abstracta, no. Però aquí mateix, imagina't la quantitat de geometria que hi ha en aquest espai. Si tu saps fer aquest ensenyament vivencial, i el saps acostar a les necessitats que tenen els nens, els nens s'interessaran més. En canvi, si fas els típics problemes que es feien a la meua època de: "Un tren surt de Badajoz a aquesta velocitat...", això té molt poc sentit. Però si tu les matemàtiques les fas molt vivencials, són interessantíssimes. I el nen ha de conèixer uns elements de les matemàtiques. Després pot utilitzar instruments que li resolguin qüestions operatòries. Per exemple, és molt més important que un nen sàpiga que aquí s'ha d'utilitzar aquest principi per resoldre alguna qüestió de la vida pràctica, que no que s'equivoqui en el moment de la operació.

En llengua passa el mateix. En el tractament de textos ens hem passat anys ensenyant ortografia. Actualment tenim unes màquines que ens resolen el 99% dels problemes ortogràfics, però no et resolen altres problemes d'un text escrit: la cohesió textual, la coherència textual... Tot això no t'ho resol un programa informàtic. Potser d'aquí uns anys sí, però en aquest moments no. L'ortografia és un saber molt més secundari, però l'hem convertit en primari perquè és el que és més fàcil de veure. A mi m'és molt més fàcil explicar-te que aquí t'has oblidat un accent, que no dir-te que en el teu text t'has oblidat d'una cosa tan important com, per exemple, que el llegiré jo. O que aquí estàs utilitzant unes

formes verbals que no concorden amb el que el text et reclama. Tot això és més important, però és més difícil de treballar.

Igual que en matemàtiques és molt més difícil de veure com treballen les diferents maneres que té una persona per resoldre un tema matemàtic, que no el corregir una prova que has fet on el que importa és el resultat final. O els exàmens tipus test. És molt més fàcil corregir un examen tipus test que no dir: “Sobre la frase “Netegem Badalona”, reflexiona amb teus valors i vivències: què en penses d’això?” Però ara tendim més a fer aquests tipus de proves: contestar enquestes, tests... perquè és més fàcil.

Tots tendim a fer el més fàcil. Però és més interessant plantejar les coses en pla de debat i conversa i donar la paraula als infants, no per sacralitzar el que diuen o perquè fan gràcia, sinó perquè tenen el seu pensament. O fer-los veure, per exemple, que la interpretació de com s’ha fet el món, la interpretació del Big Bang no és una interpretació contrària a la de llibre del Gènesi. Són dues formes diferents de respondre la mateixa pregunta. I si algú es creu el llibre del Gènesi al peu de la lletra vol dir que el saber intel·lectual no l’ha entès. Però jo l’he de conèixer, jo he de tenir el coneixement del mite i del logos, de la ciència i de la literatura. Però no com a coneixements que estan enfrontats sinó com a coneixements complementaris. En ciència, per exemple, una teoria invalida una altra, però el Barroc no invalida el Renaixement, sinó que és una altra visió. I conèixer tot això és important. Però tot això és un procés que, com dius molt bé tu, és al llarg de tota la vida.

I després l'altra pregunta: sobre el debat entre competències i coneixements, què en penses? L'altre dia a les Jornades per a una Educació de Qualitat parlàvem amb l'Agnès Barba, directora de l'escola d'Els Encants, que és una escola en què els infants trien molt més i treballen per competències. Què opines d'això?

Que per poder fer un ensenyament competencial també hi han d'entrar els coneixements conceptuals. Per mi aquest debat és una falsa oposició. Hi ha una relació estreta entre la competència i l'àrea de coneixement o de les matèries. Però ara vivim en un moment històric molt divertit. A mi em telefonen i em diuen: “Vostè està d'acord amb el llibre de text?” I jo dic: “Depèn”. “Vostè està d'acord amb que els nens utilitzin el mòbil a l'aula?” “Depèn”. “Vostè està

conforme amb els deures a l'escola?" "Depèn". Depèn de què? De moltes coses. Als tres anys? No. Als dotze? Depèn del tipus de deures que li posis.

Sobre el llibre de text: és un element més que pot ajudar a aproximar-se al coneixement a un tipus de nens que necessiten que el coneixement se'ls doni d'aquesta manera. Per exemple, no és veritat que tots els nens que treballin de forma cooperativa aprenguin. Hem de treballar de forma cooperativa, però això que ha sortit ara, que diu: "Hem de renunciar a treballar individualment". No, no hem de renunciar a res. Ara tenim moltes evidències que els nens i nenes aprenen de formes molt diferents. Per tant, entrem aquestes maneres a l'escola. Hi ha gent que em diu: "Tu fas dictats?" Doncs sí, a vegades n'he fet. Perquè el dictat et permet centrar-te en una dificultat, i va bé que el nen en aquell moment s'oblidi de tota la resta i es centri en aquella dificultat. I copiar o memoritzar? Home, doncs la llista dels reis gots no, però memoritzar un poema? Et pot anar molt bé, eh? Potser et lligues al noi o noia que estimes perquè li has recitat un poem a cau d'orella. I potser aquell dia penses: "Mira, això m'ho van ensenyar a l'escola i m'ha anat molt bé per poder lligar".

És a dir, jo si una cosa he après al llarg de la meva vida professional, que és molt llarga, és que jo no renuncio a res. Hi ha moments que puc fer una aproximació competencial i hi ha moments que puc fer una aproximació a través d'una àrea. El que passa és que hi ha coses que em toquen a moral. Per exemple, que es faci la defensa del món competencial i que en canvi s'articulin proves de competències bàsiques a partir de dues o tres àrees del saber. En què quedem? El missatge que s'està enviant és aquest: el treball competencial continua sent matemàtiques i llengua, i això no és veritat.

L'altre dia parlava amb una professora d'educació física, i ella em deia que la repetició -repetir coses, no repetir curs- en el món de l'esport és una cosa absolutament imprescindible. Un tenista ha de fer el mateix exercici cada dia, o un músic o una ballarina. Els meus néts, que toquen instruments, es passen estones assajant. Això no cal que ho fem tots. Però ser competent en música vol dir passar per això. Ara, el que hem de procurar és que això no es mengi la reactivitat.

Jo no em poso d'esquena a res. Jo dic que qualsevol mètode genera el seu propi fracàs. Per exemple, jo sóc molt socràtic. Què vol dir això? Vol dir que em

puc passar una hora parlant amb els nens. Tinc criatures que quan ha acabat aquesta hora han vingut i m'han dit: "Jaume, avui no hem fet res". Perquè són nens que necessiten una estoneta de conversa però després necessiten paper i llapis per escriure, per fer. Hi ha nanos que són brillants parlant, però després els dius que t'ho posin per escrit, i ja no saben. Doncs tu hauràs de cultivar que aquest nen sigui brillant en oratòria, però li hauràs d'obrir nous punts. Després ve allò tan divertit de: "El meu fill és un desastre en matemàtiques però molt bo en dibuix", i el pare el que fa és apuntar-lo a classes de matemàtiques. I diuen: "No, fomenta-li el que ja té". Totalment d'acord. El que passa és que no oblidem que hi ha uns coneixements bàsics que tots els infants han de tenir.

I t'ho dic jo, que en coneixements pràctics -allò que depèn de les mans- sóc un complet inútil. Si a mi se'm punxa la roda i telefono al RACC, i si em fa vergonya dir-li al del RACC que no sé ni com obrir el maleter, llavors m'invento una història -que és una competència que tinc molt clara- i aquest senyor no tan sols em canvia la roda, sinó que també em regala la seva. Però és una pena que jo hagi tingut un ensenyament en què tota aquesta part manual s'hagi descuidat. Quan es discuteix a la Secundària sobre el programes de FP i Batxillerat jo sempre dic: "Els nens de Formació Professional de tenir uns coneixements bàsics sobre el món i després han de saber fer una taula". No els hem de matar a estudiar totes les composicions geomètriques, perquè ells ho adquiriran a partir del fer. Però alerta, perquè a la Universitat també estem treballant unes persones que elaboraran unes grans teories sobre segons quines coses, però que davant d'una realitat pràctica no saben què fer. Això es veu molt bé quan llegeixes les novel·les d'apocalipsis. En una d'aquestes experiències, jo seria dels primers que si em morís no passaria res i ningú no ho notaria. Perquè jo no sé ni si les llavors es planten a terra o als arbres!

Per això, aquesta tendència que hi ha a parcel·lar el coneixement, això sí que ens uneix a molts. Moltes persones que estem per a la innovació i l'escola nova, estem units en això. És a dir, creiem que hem de parcel·lar el menys possible el coneixement. Abordem el coneixement de forma global, perquè això és el que fem nosaltres. Tu si vols anar a un poble, aplicaràs uns coneixements d'interpretar un mapa, aniràs a un lloc i interpretaràs una màquina que et donarà un bitllet, hauràs de saber si el canvi que et tornen és el correcte o no,

hauràs de saber que si tens 20 euros i el bitllet en val 30 no te'l pots comprar, i hauràs de veure com trobar els 10 euros que et falten... Plantejar dilemes i qüestions que siguin globals als infants, això va molt bé. Però això no està enemistat amb poder-nos aproximar des del coneixement que ens donen les diferents àrees.

I ara la pregunta clau és: "Com els mestres sobreviuen a la complexitat de l'aula? Què fa un mestre per sobreviure en una situació tan enormement complexa com és una aula, en què tens X nens i nenes amb X interessos diferents? Hi ha el nen que li és tot molt fàcil, el nen que li costa molt, el nen que té el cap en un altre lloc... I tu aniràs amb un pensament molt gran del que aniràs a fer en aquella estona de classe i els nanos t'ho desmuntaran tot". Llavors, saber sobreviure en això i veure que darrere d'aquest desmuntatge hi ha unes coses que els infants poden aprendre que són bàsiques, això és important. I el mestre és el que ha de saber fer-s'ho venir bé. Saber que si els nens i nenes decideixen fer una maqueta, ha de tenir clar quins coneixements els infants faran seus a partir de la construcció d'aquesta maqueta. Per això el mestre és un element central en la definició del currículum. Els nens també, però el mestre ha de tenir prou mà per dir: "Fem això, què us sembla si...?" Perquè el mestre sap. No tots som iguals en una aula: hi ha una relació asimètrica, i aquesta asimetria és important.

I la resposta a com pot sobreviure el mestre a la complexitat de l'aula i de l'infant, quina creu que seria?

Doncs mira, estimant molt l'ofici i estimant les criatures. No se m'acut res més. I tenir la sort d'un bon equip docent que us pugueu fer companyia i explicar les coses. Que no hi hagi judicis eliminadoris, sinó judicis col·laboratius. Que sàpigues que allà on tu no has arribat, hi pot arribar un altre i que col·laborant amb tothom es pot avançar molt més. I observant molt, fent molta formació, plantejant-te moltes coses i sobretot tenint molt de sentit de l'humor. El sentit de l'humor és absolutament imprescindible, no només al món del magisteri sinó a tots els mons, per no desesperar-te per les bufetades de la realitat sinó saber-hi donar la volta.

I sobretot, és important ser una mica acotat en el que tu valores. Per exemple, professors de Secundària que es desesperen perquè els nens els qüestionen.

És clar, però si jo parteixo de la base que estic amb adolescents, l'adolescent és pur qüestionant, i justament m'hauria de preocupar que passés el contrari, que no em qüestionés. Ara bé, jo ja sé que és esgotador treballar amb una classe d'adolescents que et miren d'aquella manera, que t'ho qüestionen tot... jo ja ho sé. Però és que justament l'adolescent és així. Si tu et desesperes perquè l'adolescent és així, és com desesperar-te perquè la teva dona té els ulls blaus i a tu els ulls blaus no t'agraden. Doncs què vols fer-hi? Has de partir d'això. O voler pensar que els nens de tres anys poden estar en una aula sense bellugar-se. Hi ha gent que s'ho creu: "És que no para mai quiet!" No, és clar que no para mai quiet. I què has de fer tu? Doncs a partir d'aquest moviment, generar activitats en què ells puguin aprendre. Però has de partir d'això, has de partir de que aquest nen s'ha de bellugar. I també saber que hi ha nens que no estaran motivats pel que tu vulguis. I que tu hauràs de tenir capacitat per negociar amb ells contínuament, i a vegades te'n sortiràs, i a vegades no te'n sortiràs. Perquè a vegades no te'n surts, per molt bé que ho facis.

Què interessant!

És una feina interessant i apassionant. Veure com els nens i les nenes -com les persones- construeixen coneixement i com tu el vas construir. Llavors sí, llavors pots reflexionar sobre quins elements són centrals. Per exemple, la confiança. Un mestre que no confia que el nen que té al davant pot aprendre, és el primer destorb pel seu aprenentatge. I també cal donar la veu als infants: "Què espereu de nosaltres?" És sorprenent el que a vegades esperen de tu o el que valoren del que tu fas.

Moltíssimes gràcies, Jaume! Ha sigut una conversa molt interessant. Estic segura que n'extrauré molts aprenentatges i moltes reflexions!

Entrevista amb Conrad Vilanou

Bon dia, Conrad. Com ja saps, estic fent el meu Treball de Fi de grau sobre les finalitats de l'educació al segle XXI. Per això la primera pregunta tracta sobre això: defineixi el segle XXI i els 4 reptes que té aquesta etapa històrica per a l'educació.

Aquest segle probablement comença el 1998, quan va caure el mur de Berlín. Per tant, és un segle que no comença el 2000. És un segle en què va acabar un ordre i va començar un nou ordre: va acabar un ordre -el de la Segona Guerra Mundial i la Guerra Freda-, i s'ha institucionalitzat un món global. Per tant, la primera característica del segle XXI és que és un **món global**, i l'educació ha de respondre a aquest repte de la globalització.

A més, és un món en què **no hi ha certeses fixes**, perquè **no hi ha un sol centre**, sinó que hi ha més d'un. Al món d'abans hi havia un centre o dos, però ara el centre pot estar a Hong Kong, Chicago, Sant Francisco, Sydney, El Cap... Per tant, és un món global, en xarxa i molt descentralitzat, sense un centre fort. El creixement de zones com la Xina o el Sud-est asiàtic ho palesen. També és un món en què no hi ha certeses fixes i immutables i en què Occident ha perdut la centralitat també, perquè les capitals del món ja no són París o Nova York -que també ho són- però hi ha altres capitals.

A més, es un món amb una **gran mobilitat**, un gran trànsit de persones, mercaderies, cicles, moviments... És un món en què no hi ha seguretats, hi ha una gran incertesa i és un **món que corre a molta velocitat**, que està molt accelerat. La lentitud ja forma part del món d'abans-d'ahir.

Tots aquests ingredients impliquen que l'educació ha d'intentar donar resposta això, i això és una empresa gairebé impossible, perquè l'educació sempre arriba tard: aquest món va molt més ràpid que el que la mateixa educació voldria. Per tant, com que el món va tan de pressa, es produeix una tensió entre el que el món està demanant i reclamant, des del punt de vista industrial, tecnològic i social, i el que està donant l'escola, que naturalment haurà de preparar d'acord amb una fotografia d'una societat que no dura ni deu anys, perquè va canviant a unes velocitats trepidants.

Per tant, es produeix que l'educació s'ha convertit en un pur formalisme: no et pot donar continguts, ha de **donar fórmules per sobreviure en aquest món**. L'aprendre a aprendre és una fórmula per sobreviure en aquest món, les competències són una manera de sobreviure en aquest món. Els continguts que abans donaven sentit a l'educació, això passava en un món lent, en què els manuals mantenien la vigència durant dècades. Ara un manual escolar dura el que dura. De fet, ja no hi ha manuals escolars i el llibre desapareixerà de l'escola. Serà una **escola tecnològica**, i això obligarà que la professió docent serà una **professió de risc**. De risc en el sentit que allò que facis un curs no voldrà dir que ho puguis repetir l'any que ve, i de risc perquè obligarà a revisar contínuament el que fas.

En una societat en què tot es mou i res roman, això crea una gran inestabilitat i incertesa, i un futur en què la prospectiva es fa gairebé impossible: només podem dir que hi haurà canvis i constants i ràpids.

Llavors, quin creu, segons la seva opinió que haurien de ser les tres finalitats de l'educació del segle XXI?

El problema és que vivim en una societat altament tecnològica, i la tecnologia té un perill: la **deshumanització**. De fet, això el segle XX ja es va viure. I a mi em fa l'efecte que tecnologia per una banda hauria d'estar al servei de l'home i no està al servei de l'home. Aquí hi ha un tema que és el de l'humanisme i la tradició humanista, que és el que li havia donat sentit a l'educació fins fa molt poc.

L'educació serà altament tecnològica i els alumnes haurien de ser **experts en llengües i en llenguatges** que han de respondre a aquests reptes mòbils. S'imposarà una llengua universal, que serà l'anglès, i això portarà a un empobriment d'altres llengües, i de les llengües clàssiques també, com el grec i el llatí al Batxillerat, la pèrdua de matèries com la filosofia, la literatura i la geografia, l'augment de les tecnologies i l'augment de les coses aplicades. Els sabers aplicats guanyaran als sabers especulatiu.

L'educació tendirà resoldre problemes. Això ho demana una societat altament tecnològica en què la tecnologia avança sense parar. Per tant, l'escola voldrà preparar per això. El perill que jo hi veig és que això fa que hi hagi forats al

món: unes zones que respondran a aquest model d'alta tecnologia, que seran les zones industrials i de progrés, i unes zones més febles que estaran cada vegada més empobrides, perquè la bretxa entre rics i pobres cada vegada serà més gran. Per tant, això generarà un altre problema: els **cicles migratoris** no es tancaran i continents com Àfrica, en què no s'ha invertit des de temps postcolonials, buscaran la seva gent. Per tant, hi haurà cicles migratoris.

Això ens portarà a la llarga a un procés de deshumanització o de no tenir cura de l'ànima, perquè el que es busca és l'èxit i l'eficàcia i no tant la cura de l'ànima. En una societat on hi ha més cicles migratoris i més pobresa, hi haurà més problemes socials, i l'educació aquí tindrà un altre repte: tenir una dimensió d'autoajuda, perquè sobreviure en aquest món tan volàtil i amb tants canvis cada vegada serà una empresa més arriscada. Per tant, l'educació s'està obrint a conceptes molt postmoderns com l'educació emocional, que neutralment abans no tenien cabuda. Això no deixen de ser teràpies o instàncies per apaivagar el malestar que es genera en la població adulta.

I òbviament, hi ha una certa hipocresia, perquè l'escola predicarà una **societat més justa, més igualitària i més humana**, però amb els valors que ens hem donat a Occident, que és una cultura global i neoliberal, serà molt difícil que aquest discurs bo, optimista i positiu que es fa a l'escola pugui reeixir a la societat.

Sempre hi haurà un xoc entre els valors escolars i els valors socials. Els valors socials políticament correctes són els de la solidaritat, l'aprenentatge-servei... però a l'hora de la veritat trobem una societat altament competitiva, en què un es menja a l'altre, amb un neodarwinisme social, en el qual només poden reeixir els més forts. Per tant, un dels objectius de l'educació serà la **tecnologia**, que crec que pot produir uns desajustos socials al problema de la **deshumanització**.

Jo insistiria en la idea que l'escola és una espècie de **paradís**, que no vol preparar per a un món injust. Hi haurà una contradicció entre els dissenys que marcaran les polítiques dels grans organismes internacionals: la UNESCO, l'ONU, el Consell d'Europa, les ONGs -instàncies més no governamentals- que tenen un discurs en què s'emfatitza la humanització i el discurs polític neoliberal, que emfatitzarà la dimensió de l'eficàcia tecnològica. Això generarà

una tensió en l'educació, perquè l'educació per ser hauria de posar-se a favor dels febles i intentar **eliminar les injustícies socials**, però el que passarà és que això no ho podrà fer l'educació només, perquè això és un tema estructural i molt greu.

Es generaran dificultats perquè els rics seran més rics, tindran fills millor nascuts a través de les tècniques de reproducció assistida, perquè la biotecnologia avançarà i la natura estarà manipulada genèticament. Per tant els rics seran més rics, tindran fills millors, que viuran més, amb menys malalties i amb més capacitat per a més aprenentatges, i hi haurà uns fills que a final del segle XXI seran una casta o una elit, i aquesta elit tindrà moltes més possibilitats.

Per tant, jo en aquest cas sóc una mica pessimista, perquè és obvi que hi ha una guerra que no és violenta, perquè la Tercera Guerra Mundial si és que existeix és la guerra comercial i de mercats, i és una guerra duríssima i que mata, però que mata de gana i no violentament amb bomba atòmica o amb arma química. Per això ens estranyem que Síria llenci armes químiques però permetem les morts de la gent al Mediterrani. Tot això, jo crec que tecnologia, deshumanisme i tensió social en aquest sentit marcaran el ritme de l'agenda educativa del segle XXI a hores d'ara.

Llavors, quina és la teva opinió sobre què hauria de fer l'escola?

L'escola fa el que ha de fer. **El que hauria de canviar és la societat.** El problema no està en l'escola. El problema està en la societat. Jo crec que tenim una gran escola, probablement una escola millor del que van tenir els nostres avis i els nostres besavis. Per tant, l'escola és un paradís. Sé que hi ha escoles molt mal dotades i escoles en barracons, però llevat d'això, per regla general tant de bo tinguéssim l'habitatge al nivell de l'escola, tant de bo tinguéssim la cohesió social al nivell de l'escola. L'escola està fent una feina gairebé de salvavides, perquè està intentant totes aquestes tensions socials, subsumir-les i treballar-les perquè els alumnes surtin amb valors de cooperació, solidaritat, fraternitat, reconeixement, diàleg, tolerància...

Però ens trobem una societat adulta on aquests valors formen part d'un passat que no han penetrat en la societat adulta, ans el contrari. La societat adulta

s'ha organitzat en un sistema, insisteixo, cada vegada més productivista i on el capital és la clau de volta d'aquest sistema, com s'ha vist amb Europa salvant bancs i no salvant persones, i com es veu quan augmenta la producció i es redueixen els salaris, o com es veu quan augmenta la producció i el PIB i no baixa l'atur en les proporcions que hauria de baixar, o els contactes de treball que són molt precaris. Tot això està generant tensions perquè la vida familiar s'està ressentint, la vida de parella s'està ressentint, la seguretat econòmica s'està ressentint, i l'escola ha de donar aliment a aquells infants que no segueixen, ha de donar suport psicològic a aquells infants que tenen dificultats i, per tant, jo diria que el que s'ha produït és un col·lapse de l'escola, perquè la societat posa tota la seva mala consciència en què això no funciona. En lloc de dir: "No funciona perquè estructuralment no funciona", diuen: "És un problema de l'inici, de l'educació". I l'educació, passa com en l'Antiga Grècia, que és la responsable dels mals de la societat.

Hi ha persones que diuen: "Si tinguéssim una joventut millor preparada, no tindríem tants problemes". No és ben bé això, perquè l'escola té una feina també d'ordenació social i classifica, i òbviament hi ha escola concertada, privada i pública i això vol dir que els rics són més rics, tenen més possibilitats, poden accedir a millors carreres, etc. Per tant, l'escola fa la feina que fa i la fa molt bé, llevat que hi hagi un problema aquí o allà, perquè n'hi ha, i no hem de dir que no s'hagi de millorar o invertir més en educació. Però malgrat que s'inverteixi més, podríem fer una millor escola, però el que no tinc tan segur és que la **transició entre el món escolar i el món adult** fos millor, perquè és una transició difícilíssima, on es produeix el fracàs escolar, el divorci de molts alumnes que abandonen els estudis probablement amb possibilitats, on es produeix una deixadesa de molts pares perquè no poden arribar a més i no els interessa tant els problemes dels infants.

És a dir, l'escola fa el que ha de fer. El problema és que l'escola és un engranatge dins d'un sistema social que està vivint una crisi profunda, no només econòmica, perquè l'economia va ser la primera manifestació, però és una crisi de valors, social, filosòfica, en el sentit que falta el sentit a la vida, perquè hem atorgat un sistema molt competitiu. Llavors l'escola és una mica el salvavides, és una espècie d'ONG. De la mateixa manera que hi ha ONGs que

salven vides humanes al Mediterrani, l'escola, un cop arribat aquí, intenta salvar vides, i de fet en salva moltes. Però òbviament no pot salvar-les totes, perquè el sistema educatiu camina cap a una excel·lència, que vol dir una competitivitat, que òbviament l'escola pública no pot garantir. L'escola pública pot garantir l'èxit social, però no el pas següent, que és l'èxit de l'excel·lència i de la competència. I naturalment aquí es generen tensions.

Per això s'acusa que els mestres són una espècie vox expiatori. La crisi ha fet que els mestres i els metges siguin vox expiatoris. Llavors a l'escola se li va enviant: "l'educació viària", "l'educació nutricional", "l'educació per la salut", "l'educació sexual"... perquè moltes famílies no poden assumir aquests reptes i iniciacions i transicions, i els mestres es converteixen en uns pares de substitució.

Hi ha una crisi galopant de l'estat de benestar amb el tema de la deshumanització. No és que l'estat de benestar no generi problemes, perquè també en genera: quan tothom menja, hi ha el problema de la soledat, que és el que passa en els països més rics, però com a mínim les necessitats parentals estan cobertes. Però amb la crisi de benestar, l'escola ha de fer, amb menys recursos, més coses. I això estressa el professorat a uns nivells extraordinaris, i amb una expectativa d'una joventut que, encara que arribi, probablement no podrà passar aquest mur d'excel·lència; haurà de migrar a altres situacions, perquè s'ha acabat la seguretat i les transicions de la seguretat. L'escola ja no garanteix, des de fa uns quants decennis, que un noi que faci bondat a l'escola triomfi socialment, i això és un altre drama.

Diuen que jo sóc pessimista, però jo crec que sóc optimista, però estic ben informat. I el que estic dient sembla que escolarment s'està veient com cada vegada les escoles religioses tenen millor excel·lència i s'estan creant unes castes que són noves en la cultura postmoderna. Això està fent que l'educació no es pugui entendre com un tot sinó com a grups, i els grups lluiten per la vida. I malauradament això em genera tensions.

Hi ha molts infants que quan arriba el migdia ploren perquè no volen anar a casa, perquè si van a casa, no dinaran, o no volen marxar de l'escola perquè estan esperant que algun mestre s'apiadi d'ells, i finalment un mestre acaba pagant una beca de menjador de la seva butxaca, o han de cridar a les

instàncies municipals d'aquell municipi perquè algú s'adoni que aquell infant no té un àpat decent al llarg del dia. Això no és una novetat a la nostra cultura recent, òbviament fa cent anys això ja passava, però ara els problemes tornen a sortir i surten amb una cara més fosca perquè com a mínim fa cent anys hi havia aquesta constitució de l'estat de benestar, que ara estem desconstruint.

Per tant, l'esperança s'ha perdut en bona part. L'esperança fa cinquanta anys que protegissin la infància hi era, i ara aquestes lleis hi són, però estan sense dotació econòmica o amb dotacions que són ridícules. És un pla de pressupost. Quan un decideix salvar bancs, passa el que passa. S'ha portat pel sistema financer, perquè és la mare dels sous del sistema occidental.

D'acord, moltes gràcies. Et vaig enviar una pregunta, però crec que és millor que la mirem ara perquè la puguis contestar. Diu així: "D'aquestes 20 finalitats de l'educació del segle XXI, triï les 5 finalitats més importants segons el seu punt de vista".

Jo he marcat **"fer despertar la creativitat als alumnes"**, **"despertar la capacitat crítica dels infants"**, **"ensenyar sabers inútils com la filosofia o la poesia"**, **"aconseguir justícia i equitat"** i **"transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals"**.

La situació és complexa. Una cosa és el que a mi m'agradaria i una altra el que es pot plantejar. Els alumnes, òbviament, se'ls hauria d'**empoderar** i ser il·lustrats: tornar a la tradició de Descartes: que siguin majors d'edat i que pensin per ells mateixos, perquè ens trobem amb un món molt colonitzat, i el poder de la colonització és molt més fort que fa unes dècades per les noves tecnologies, la publicitat, la música, la diversió, la festa... Llavors, particularment, el que penso és que haurien de ser **nois i noies crítics**, que poguessin dir "no" i que poguessin ser resistents. I jo no crec que la societat els prepari ara per ser resistents, sinó resilients: que puguin superar els entrebancs que la societat planteja.

Per això, jo vinc d'una tradició moderna i crec que haurien de ser crítics, que poguessin criticar i que d'aquí hi hagués una voluntat de transformació de les condicions de vida en què es troben. Per a fer això es necessiten **coneixements**: has de tenir una cultura del treball, de l'esforç, de lectures...

Però l'escola no pot donar això perquè està sotmesa a aquest col·lapse de tantes i tantes variables i ha hagut de canviar la seva situació, i s'ha trobat en una espècie de taula de salvació.

L'escola què haurà de fer? És molt difícil dir-ho, però per mi hauria d'ajudar a empoderar. Per això, a qüestions d'aquest tipus podria estar d'acord: **"ensenyar sabers inútils"**, estic d'acord. Però òbviament els pares no ho volen perquè estan pressionant sobre l'escola perquè volen que els nens vagin bé en matemàtiques i en anglès, que són les dues claus de volta que sembla que hagin d'obrir el futur. Però plantejat d'aquesta manera, jo sí que estic a favor dels sabers inútils, perquè els sabers inútils són els més útils. Perquè la filosofia desenvolupa la reflexió i la poesia, la creativitat. Però clar, això probablement ho podrà fer un mestre, però l'AMPA o els pares de la mateixa aula diran "que els nens i nenes van coixos en altres matèries" i que "a l'aula del costat van més endavant en això".

"Fer despertar la sorpresa" és clar que sí. Això sembla obvi, perquè si et fan ser crític, has de sorprendre't. Triar-ne cinc és difícil, perquè jo estaria d'acord gairebé en tots. **"Transmetre coneixements, continguts i sabers intel·lectuals"** és clar que sí. Perquè si els volem empoderar, no només cal aprendre a aprendre, sinó que calen continguts perquè aquests els donin més coneixements, i d'això faran més lectures. El coneixement és com les cireres: quan tens una cosa que t'agrada en vas agafant una altra. Si agafes un llibre que t'agrada en llegiràs un altre, del mateix autor o similar. El problema és quan no llegeixes, que llavors no en llegiràs cap, de llibre.

"Transmetre la cultura". L'escola ha perdut la feina culturalista, perquè la cultura és dominant. **"Despertar la creativitat als alumnes"**, és clar. Perquè es vendrà i es ven que han de ser creatius: creatius per trobar-se a ells mateixos en aquest món i per trobar feina en aquest món. I s'hauran de vendre amb una emprenedoria. Molts d'ells acabaran sent empleats autònoms. Per tant d'aquesta manera, hauran de ser creatius.

"Despertar la capacitat crítica", ja ho he dit. **"Alliberar els infants, fer-los lliures"**. Això és una trampa, perquè els infants no poden ser lliures: estan agafats en un sistema dominant globalitat que els està estenallant. El discurs ha de ser de llibertat, però quina llibertat?

“Ajudar els infants a ser persones”. El problema de “persones” és que el concepte de persona ja no entra dins el segle XXI. És un concepte del segle XX, la persona. El personalisme és una filosofia del segle XX, de l'església i del pensament cristià. Ser persona és un objectiu que sona ranci.

“**Transformar la realitat**”, és clar, però transformar els infants estan obligats a transformar la realitat social, més que l'econòmica o la política o la tecnològica. “**Ser un bé comú per la societat**”, sí, però aquesta societat cada vegada és més egoista, tot i que ens prediquem un pensament políticament correcte d'altruisme, sabem que cada vegada és més egoista. “**Ajudar els infants a adquirir competències**”, és clar, perquè no hi ha altre remei.

“**Fer despertar la cooperació en els infants**”. Sí, però quan arriben a adults la cooperació queda diluïda per la competència i la competitivitat. “**Aconseguir en els infants la capacitat d'aprendre a aprendre o d'aprendre al llarg de tota la vida**”. És que això ja forma part del món mòbil en què vivim, en què no hi ha res que romangui. El que s'aprèn a l'escola ja no servei per tota la vida com podia passar fa tres o quatre generacions. Totes aquestes afirmacions no són excloents, i triar-ne 5 sembla impossible, perquè totes diuen la veritat.

No hi ha cap amb què no hi estiguis d'acord.

Bé, potser moralment o èticament amb algunes, perquè penso que algunes són una hipocresia. “**Tenir vides en dignitat**”, és clar que sí. “**Aconseguir justícia i equitat**”, em sembla perfecte. “**Despertar la motivació**”, perfecte. “**Transmetre als infants la necessitat de col·laborar per un món més just**”, perfecte. “**Despertar l'autonomia en els infants**”, perfecte. “**Fer créixer la capacitat d'emprenedoria**”, aquí no m'agradaria tant, perquè d'alguna manera estàs dient que la vida se l'han de resoldre ells i que la societat no els donarà les oportunitats per poder-la resoldre. Aquesta em fa mal, perquè naturalment quan un noi o noia busca feina, està clar que la societat hauria de crear llocs de treball per aquests nois i no ho està fent, perquè està creant pocs llocs de treball i que són d'alta competitivitat, i per unes elits que òbviament no seran aquests nois. Per tant, algunes són profundament hipòcrites, com aquesta de l'emprenedoria.

“Aconseguir que els infants resolguin problemes o reptes de la societat”, és que és obvi que la vida és un problema que tenim al davant, i si el tenim al davant, l’hem de resoldre. Però no cal ensenyar això a l’escola, perquè la vida és un problema continuat, ja s’hi trobaran i els hauran de resoldre: problemes de convivència, amb la família, amb els veïns, esportius...

La que trobo prou hipòcrita és la de l’emprenedoria, perquè és acceptar que la societat s’ha donat uns valors que gairebé els més reeixits poden triomfar, i no s’està pensant en què la societat creï llocs de treball, s’està pensant en què el treball te l’has de crear tu, així que estàs carregant la responsabilitat sobre l’infant. Per tant, la societat està dimitint en la seva obligació de generar oportunitats i ara les oportunitats te les has de crear tu mateix.

Llavors, si l’escola prepara per a tot això que tu dius, per què quan els infants es fan grans i arriben a la societat, la societat no evoluciona cap a això que tu dius?

Per què l’educació comença a la fase escolar, Infantil, Primària, Secundària i superior, i a la Secundària es produeix ja un trencament.

De l’escola o de què?

Dels valors que es difonen a l’escola Primària. L’escola Primària té un valor que quan passes a la Secundària ja es van adaptant.

Llavors dius que l’escola ho està fent bé, només a la Primària, a la Secundària ja no?

No, la Secundària fa el que li mana la societat. En part els instituts s’estan convertint en una conseqüència del sistema de Primària, estan fent també de teixit social. Per tant, els catedràtics antics s’estan queixant que els alumnes ja no saben gran cosa, perquè l’institut ja no pot preparar els alumnes per a un ensenyament universitari. Tothom sabem que la Secundària al seu torn també classifica: a uns els envia al Batxillerat, als altres els envia a Formació Professional i als altres, els envia al carrer. I llavors, d’alguna manera, aquell discurs optimista, solidari i cooperatiu de la Primària, a Secundària es produeix una primera selecció: l’escola es fa selectiva. Ha sigut cooperativa a Primària i el procés educatiu es fa selectiu a Secundària. En fer-se selectiu, classifica i estableix una sèrie d’expectatives pels alumnes.

Llavors, la Secundària hauria de ser també cooperativa?

Home, jo no sé el que hauria de ser, però sé que com mínim el trencament del món ideal es produeix quan l'infant descobreix el mal, i això ho fa quan entra a l'adolescència. Quan veu que no tothom és igual, quan veu que el que és magrebí, és magrebí, el que és negre, és negre, el que és sahrauí, és sahrauí, i que cadascú això no és una illa de pau i treva, sinó que aquí hi ha competitivitat i hi ha actituds assimilistes, i altres que no.

Jo crec que l'escola l'hem bastit amb un model ideal, com una espècie de bombolla aïllada, en què hi ha una protecció dels infants i hem endarrerit les transicions al món laboral: fa uns anys, jo mateix vaig començar a treballar quan tenia 14 anys, això avui en dia és il·legal. Ara t'incorpores al mercat laboral amb 24 o 25 anys: és una societat que t'està demanant sobre cobrar la pensió, perquè ja no tindràs pensió. És a dir, que amb el rotllo que t'has de preparar, t'estan retardant la teva inclusió al món laboral. I això fa que els nens quan tenen 16 anys no tinguin cap inserció, perquè no tenen cap preparació. Com que vivim en el món de la tecnologia no ens podem incorporar a les feines que feia la gent analfabeta, perquè per portar qualsevol tipus de màquina o fàbrica necessites uns coneixements mínims.

Per tant, la Secundària té aquesta funció de garantir la cohesió social, però sabent al seu torn que ja això és una divisió, perquè no és el mateix un institut privat a la part alta de Barcelona, que un institut d'escola pública a l'extraradi de Barcelona. Llavors, a la Secundària s'ha trencat la visió màgica de la pedagògica entesa com un paradís. Llavors, jo d'aquestes coses estic d'acord en gairebé totes llevat d'alguna com l'emprenedoria, perquè jo personalment penso que és una de les trampes que fa el neoliberalisme. Tot i que no comunista, no estic a favor del capitalisme salvatge i estic a favor de l'estat del benestar i la socialdemocràcia, i és obvi que digui que això no m'agrada.

Per tant, hi hauria d'haver unes transicions regulades on els joves poguessin anar a escoles taller, on hi hagués una transició més fàcil entre l'escola i el món laboral, perquè això faria que molts nens poguessin seguir un itinerari que no fos el carrer, o negar el sistema educatiu, o escopir sobre aquell sistema educatiu, veure l'escola com una pressió, o com una guerra, pintar els carrers dels instituts de Barcelona, etc. Aquí és on es produeix el divorci entre una elit, i

es pot preveure que en aquests instituts arribaran 10 persones a ser metges i en aquest altre institut no arribarà cap.

El que no fa la Primària ho fa la Secundària: és a dir, hem enrederit el procés perquè hem volgut protegir la infància, però la bufetada hi és. Em sembla que és de sentit comú el que dic. Tu com a batxiller t'hi has trobat i ho has vist, i no t'estic explicant res que no hagis viscut. Tu pots posar cares a nois i noies que han viscut la deserció, que els has perdut pel camí, o d'altres que estan fent feines mecàniques molt mal pagades i de manera molt dèbil i molt feble, amb molt poca seguretat: això segur que ho coneixes perfectament. Jo parlo del món de la vida, i per tant tot el que intento categoritzar és a part del món de la vida, i la vida és aquesta. És a dir, no des de dalt, sinó des de la vida. Trobes coherent l'argument?

Sí, i tant. Molt interessant, li donaré voltes. I ara passem a l'última pregunta. D'aquestes 4 frases, expliqui en quin grau hi està d'acord i justifiqui-ho. Hauria de posicionar-se una mica, perquè cada frase representa una visió sobre l'educació: una més sobre continguts, altra sobre competències, altra més sobre la persona i una altra més sobre la justícia i la cooperació.

Hi estic d'acord amb totes, però jo crec fermament en la primera: “**s’ha de transmetre coneixement**”. El que passa és que això és més de **Secundària** ara que no de Primària, perquè a Primària crec que s’ha de treballar per un món més just. Probablement aquesta és la feina auxiliar que fa l’escola fins als 12 anys, que és gairebé un treball subsidiari. Per tant, probablement estaria d’acord amb què cal transmetre coneixements a Secundària i **que l’educació ha de fer un món més just**. Per tant, s’hauria d’empoderar els infants, donar-los les eines, perquè transformin la societat. Això que “**siguin més persones**”, és que el concepte de persona avui en dia és un concepte que és antic i que no sé si està al segle XXI. Jo dubto que el concepte de persona hagi entrat al segle XXI. Hi ha la paraula “persona” i el concepte “persona”, i el que dubto és que aquest concepte sigui un valor socialment acceptat en el segle XXI. Jo crec que el concepte d’individu s’ha imposat al concepte de persona. És a dir, en una societat anònima, amb tants canvis, tan efímera, tan volàtil, et trobes que hi ha més individus que persones.

Què vols dir amb “persona”?

“Persona” vol dir tenir una capacitat harmònica de tenir una sèrie de virtuts i de tractar l’altre com a persona. Jo sóc persona, tu ets persona. Això en el món actual es diria: jo sóc el que sóc i tu ets un individu. En lloc d’ajudar-me, estàs davant i t’haig d’intentar derrotar. Perquè el treball és escàs, perquè les oportunitats són escasses i perquè el món és molt competitiu. Per tant, l’altre, per veure’l com a persona, no el pots veure com a enemic, l’has de veure com a amic. Jo crec que aquesta societat que ens han donat que és tan competitiva, l’altre no el veus com a amic sinó que el veus com a enemic o com a competidor. A mi m’hauria agradat que l’altre fos persona, però la relació del “jo i del tu” no és de persona a persona, sinó que la relació del “jo i del tu” és del jo a individu. M’explico?

I això es veu en molts ordres socials, no només en el professional sinó en el familiar: aquestes relacions sexuals d’una nit, no són perquè hi hagi una condició amorosa i una relació afectiva, sinó perquè hi ha hagut una trobada o una topada d’individu a individu, i doncs hi ha una relació sexual. Això no és persona, això és tractar a l’altre com una eina, com una màquina, com li vulguis dir, però no de persona a persona. És a dir, les relacions personals en aquests moments se sostenen sobre les relacions públiques, les relacions de negoci, les relacions de domini, i no sobre un interès gratuït, formatiu, amical, de reconeixement de l’altre. Per això la societat ha fet tants programes de tractar la dona, de protegir la dona, perquè se la tracta com una cosa: una cosificació de l’ésser humà. És un individu, i per tant els individus són coses, i es produeix una cosificació dels individus.

A la universitat els alumnes ara són clients. “Alumne” vol dir alimentar. Ara en lloc d’alimentar-los intel·lectualment, ara utilitzem clients, i utilitzem els comandaments de la universitat. Els alumnes són clients? Són persones? Si són alumnes, poden ser persones, però si són clients, no poden ser persones, sinó individus. Hi ha molta hipocresia, perquè el discurs és que fem persones, sobretot les privades, que són les que tenen les matrícules més cares, diuen: “Et farem persona i a sobre triomfaràs a la vida”. Ara quan pujo al metro i vaig cap a Mundet, sempre em fixo que diuen això: “Fem persones i, a sobre, competents”. Doncs és un discurs que és una hipocresia, perquè un dels grans drames d’aquest món que vivim és la hipocresia: la dualitat del discurs. Per

això hem de ser crítics, per descobrir on hi ha la mentida, on hi ha la falsedat. Estem en una època de post veritat. En aquesta època no hi ha veritats, hi ha tantes veritats com relats un mitjà de comunicació o un diari pugui construir. Per tant, hem de ser crítics a poder llegir els relats.

Per tant, “aconseguir un món més just”, d’acord, “educació és que els nens i nenes siguin persones”, ja he dit el què. “**Que els infants aprenguin competències**”, és clar, perquè naturalment no es pot aprendre tot, perquè cada vegada el món és més complex. Al món hi ha més llengües -tot i que dominarà l’anglès- també hi ha més llenguatges, com el llenguatge informàtic, que cada vegada va creixent, els llenguatges tecnològics, que en pocs dies es convertiran en domòtics, etc. Els avis i les àvies ja tenen problemes per posar una rentadora o encendre la televisió. Això farà que l’aprendre a aprendre moltes vegades serà molt important, perquè s’hauran de transferir coneixements a partir d’aquí a molta gent que sigui analfabeta digital. Hem passat d’un món analògic a un món digital, i aquest món encara està creixent en unes velocitats exponencials. Les competències són bàsiques, és clar, però això no obvia que hi hagi d’haver continguts i crec que a Secundària els continguts s’haurien d’enfortir.

Llavors en el debat contingut-competència, què diries?

Jo diria que s’han de combinar les dues coses, però que rebutjar els continguts és una bestiesa perquè només explicant competències no vas enlloc. Les competències es dominen quan algú domina la capacitat de llegir el món, i per llegir el món has de saber en llengües i llenguatges. Si tu tens moltes llengües, podràs llegir el món millor. Si parles anglès, millor, si saps francès millor, si saps italià, si saps grec o llatí podràs veure les etimologies. Per tant, cal saber més llengües i més llenguatges.

Les veritables competències són les que faculten per poder llegir el món i el món no es llegeix del no-res, sinó a través d’unes instàncies metodològiques, que són el llibre, les llengües i els llenguatges: el llenguatge polític, el llenguatge filosòfic el llenguatge teològic, el llenguatge acadèmic, el llenguatge esportiu... I això vol dir que un alumne hauria de ser competent en llengües i en llenguatges. I això, per tant, sí que es pot fer amb competències, però aquestes competències per mi no surten del no-res. És a dir, per estudiar anglès, s’ha

d'estudiar anglès i per estudiar filosofia, has d'estudiar filosofia. Que després puguis transferir coses de l'anglès a l'alemany, d'acord, i que puguis transferir coses del llatí al francès, segur que sí, perquè són llengües més o menys emparentades, però és obvi que les competències només es poden forjar a través de l'exercici de continguts de coneixement. Per tant, s'han de combinar les dues coses.

Les competències són una exigència del món postmodern. Per tant, hem de dir que sí, però no podem dir que no a allò que ve del món modern; és a dir, els continguts. Un nen ha de saber quina és la capital de qualsevol país més o menys civilitzat, o on està San Francisco, si està a la costa del Pacífic o a la costa de l'Atlàntic i molts alumnes universitaris que jo m'he trobat que no saben dir si San Francisco està a les costes del Pacífic o de l'Atlàntic, i tenen dificultats per posar Boston o Washington i naturalment Chicago al mapa. I ja no dic si anéssim cap a Rússia, dificultats iguals. És a dir que hem de saber coses, hem de saber coses. Ja ho sé, que el GPS ho arregla tot, però home una cultura geogràfica... Hi ha d'haver un mínim, i aquest mínim és irrenunciable dels continguts, a hores d'ara. Venim d'un món instructiu i hem de passar a un món competencial, i òbviament tota competència entra dins de la instrucció. S'ha de buscar una harmonia entre els dos mons i probablement a Primària és més important afavorir competències i a Secundària, sense oblidar les competències, introduir més continguts. A la Universitat calen més continguts també, i menys competències. És a dir, jo crec que a mesura que va creixent el sistema, les competències un ja les va aplicant, perquè ja té capacitat de transferir coneixements i ja les té adquirides.

Em fa una mica de gràcia a mi que la Universitat tingui competències bàsiques transversals. Però què és això? Si tu vas llegint el món, ja aniràs transferint coneixements. Hem fet del formalisme una espècie d'eina pedagògica que ens atrapa, i estem més pendents de les formes que del contingut. Els continguts també són importants.

D'acord, moltíssimes gràcies, Conrad! Ha sigut una conversa molt interessant i segur que n'extrauré aprenentatges i reflexions.